

Økonomisk handlingsrom - utviklings- og effektiviseringsprosjekt 2020–2023

OPPSUMMERINGSRAPPORT 2019

VÅLER KOMMUNE I HEDMARK

OPPDRAGSGIVER: Våler kommune i Hedmark

RAPPORT NR: 1020871

RAPPORTENS TITTEL: Økonomisk handlingsrom - Utviklings- og effektiviseringsprosjekt 2020–2023

ANSVARLIG KONSULENT: Rune Holbæk

KVALITETSSIKRET AV: Bjørn A. Brox og Sondre Lund

DATO: 03.10.2019

Forord

Denne rapporten er laget på oppdrag av rådmannen i Våler kommune i Hedmark. Utviklings- og effektiviseringsprosjektet i Våler 2020–2023 har sett på muligheter for å skape økonomisk handlingsrom for kommunen i årene framover.

Agenda Kaupang har i fase 1 av prosjektet bistått Våler med en økonomisk analyse av hele kommunens regnskap for 2018. Analyserapporten, som er et vedlegg til denne sluttrapporten, har vært et sentralt utgangspunkt og arbeidsdokument i tiltaksutviklingsfasen av prosjektet.

I fase 2 av prosjektet (september 2019) har tre arbeidsgrupper jobbet med å finne ut hvordan besparelser best kan gjennomføres, og hvordan man eventuelt kan styrke inntektssiden i perioden 2020–2023 innen de ulike sektorene i kommunen.

Arbeidet i prosjektet har blitt utført i nær dialog med kommunen i hele prosjektperioden fra august til oktober 2019. Vi takker alle som har bidratt med utredningen av tiltakene i arbeidsgruppene og ved tilrettelegging av informasjon i analysefasen av prosjektet inkludert tillitsvalgte og verneombud. En særlig takk til rådmann Eivind Alnæs og økonomisjef Reidun Vie som har vært våre kontaktpersoner, og som har bidratt til koordinering av arbeidet.

Data er hentet fra KOSTRA 17.06.2019 og kommunens eget regnskap for 2018. Vi tar forbehold om feil i datagrunnlaget. Alle konklusjoner i analysene står for Agenda Kaupangs regning.

I Agenda Kaupang har arbeidet blitt utført av Rune Holbæk, Bjørn A. Brox og Sondre Lund, med førstnevnte som ansvarlig konsulent.

Oslo 3. oktober 2019

Agenda Kaupang AS

Innhold

1	Oppsummering	4
2	Sammendrag av analysene	6
3	Kostnadsnivået i tjenestene	9
4	Fordeling av sparekrav	20
5	Oppvekst, kultur og kirke.....	23
6	Helse, omsorg, sosial og barnevern	33
7	Administrasjon, teknisk og landbruk	60

1 Oppsummering

Kommunestyret har vedtatt at kommunen har et årlig innsparingsbehov på 7 mill. kroner hvert år de tre neste årene (2020, 2021 og 2022). Rådmannen har i den forbindelse satt i gang et utviklings- og effektiviseringsprosjekt høsten 2019 for å skaffe større økonomisk handlingsrom og handlekraft for omstilling og utvikling av kommunen.

Det er utarbeidet en ekstern økonomianalyse, der kommunens finanser, tjenestekvalitet og kostnader sammenlignes med andre kommuner. Med disse analysene som utgangspunkt, har prosjektet satt ned tre arbeidsgrupper for å finne fram til gode utviklings- og effektiviseringstiltak. Gruppene har jobbet med å finne ut hvordan besparelser best kan gjennomføres, og hvordan man eventuelt kan styrke inntektssiden eller redusere behovet for planlagte investeringer.

Arbeidsgruppene leverer med denne rapporten tiltakslistene sine til rådmannen. Rådmannen vil bruke tiltakene i arbeidet med utvikling av økonomiplanen for 2020-2023. Tiltakene vil bli lagt fram for politisk behandling på ordinær måte høsten 2019 ved behandlingen av budsjettet.

Arbeidsgruppenes mandat har vært å finne effektive tiltak som gir en samlet årlig kostnadsreduksjon på 25 mill. kr i løpet av handlingsplanperioden fram til 2023.

Fordelingen av sparemålet på 25 mill. kroner på de tre arbeidsgruppene er:

- ▶ Oppvekst, kultur og kirke 9 mill. kroner (Barnehage, skole, kultur og kirke)
- ▶ Helse, omsorg, sosial og barnevern 9 mill. kroner (Helse, pleie og omsorg, TIFU, NAV og interkommunalt barnevern)
- ▶ Administrasjon, teknisk og landbruk 7 mill. kroner (Teknisk, eiendom, sentraladm., næring, landbruk, skogbruk)

Gruppene har kunnet omfordele sparekravene mellom tjenestene, så lenge samlet sparekrav oppnås.

Det er viktig med tiltak med langsiktig effekt. Tiltakene skal gi effekt senest i løpet av kommende økonomiplanperiode 2020-2023. Noen av tiltakene vil bli realisert først i slutten av 4-års perioden.

Utgangspunktet for sparekravene er regnskapet for 2018.

Figuren under viser at målet for prosjektet er oppnådd og oppsummerer i hvilket år den økonomiske effekten av tiltakene er forventet å komme.

Økonomisk handlingsrom 2020-2023

Sektorer i Våler	2020	2021	2022	2023
Helse, omsorg, sosial og barnevern	5,1	7,2	10,2	11,3
Oppvekst kultur og kirke	4,8	7,1	9,7	10,8
Administrasjon, teknisk og landbruk	7,2	10,4	5,2	5,6
Totalt	17,2	24,6	25,1	27,6

Figur 1 Oppsummering av innsparingspotensialet for de tre arbeidsgruppene i perioden 2020–2023

Premisser ved prosessen med å utvikle utviklings- og effektiviseringstiltak:

- ▶ Tegner et mulighetsbilde og er ikke lik rådmannens endelige forslag til tiltak
- ▶ Rapporten er ment som underlag til budsjett- og økonomiplanarbeid fremover. Rapporten tar ikke for seg kjente endringer i 2019 og framtidige tjenestebehov. Tjenestebehovet i befolkningen er i stadig endring
- ▶ Må sees i sammenheng med andre sentrale føringer i kommunen
- ▶ Behov for oppfølging av saker inn i utvalg og kommunestyret
- ▶ Interkommunalt samarbeid har vært i fokus i alle tre arbeidsgruppene, men må utredes nærmere i egne delprosjekter

Overordnede tiltak fra gruppene kjennetegnes ved fokuset på:

- ▶ Tjeneste- og organisasjonsutvikling
- ▶ Legge til rette for mer innovasjon og digitalisering
- ▶ Strukturtiltak
- ▶ Eiendomsgjennomgang på tvers av alle sektorer
- ▶ Økt deltakerpåvirkning i eksisterende interkommunale samarbeid
- ▶ Tiltakene preges av en kombinasjon av administrative tiltak og politiske prioriteringer

Viktige suksesskriterier i gjennomføringsfasen:

- ▶ Porteføljestyring og god prosjektledelse
- ▶ Gode oppfølgings- og rapporteringsrutiner av tiltakene
- ▶ I de sektorene som opplever vekst i behovet, må fokuset være å «vokse mindre mer»
- ▶ Tilstrekkelig lederstøtte fra stab- og støttetjenestene innen HR, økonomi og digitalisering mv.
- ▶ Involvering av alle ansatte gjennom kontinuerlig forbedringsarbeid
- ▶ Langsiktig analyse- og planperspektiv utover økonomiplanperioden
- ▶ Sikre planlagte synergier på tvers av sektorene
- ▶ Godt samarbeid mellom politikk og administrasjon

2 Sammendrag av analysene

2.1 Bakgrunn og formål

Våler kommune ønsker en ekstern analyse av kommunens drift med sikte på å få kartlagt et mulig framtidig økonomisk handlingsrom og få gjennomført nødvendige tiltak for å oppnå dette.

Arbeidet skal gjennomføres med utgangspunkt i kommunens strategiske dokumenter.

Målet med oppdraget er å kartlegge effektiviseringsmuligheter for å kunne finansiere økte drifts- og kapitalkostnader og framtidens tjenestebehov.

Metode for analyser og tiltaksutvikling baserer seg på sammenlikning med andre flinke kommuner med sikte på læring og tilpasset utgiftsnivå. Våler er sammenlignet med Marker, Gjerdrum, Øystre Slidre, Risør, Songdalen og Ulstein, samt Kommunegruppe 2, som er små kommuner med middels bundne kostnader per innbygger og middels frie disponible inntekter.

Datagrunnlaget er regnskap 2018 og KOSTRA 2018.

2.2 Oppsummering av analysene

Hovedkonklusjonen er at Våler har middels tjenestekvalitet, svake finanser og et lavt kostnadsnivå i tjenestene sammenlignet med Kommunegruppe 2.

Finansene er svake når man ser på nøkkeltallene isolert. Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene var blant de laveste i landet i 2018. Våler har mye midler på disposisjonsfond og dermed en god evne på kort sikt til å møte uforutsette økonomiske problemer. Kommunen har lav netto lånegjeld sammenlignet med kommunegruppen.

Kvalitet i tjenestene er vurdert på grunnlag av Kommunebarometeret fra Kommunal Rapport. Våler er rangert som nr. 279 av 422 kommuner innen kvalitet på det totale tjenestetilbudet til innbyggerne.

Kostnadsnivået i tjenestene er vurdert på grunnlag av behovskorrigerede netto driftsutgifter. Netto driftsutgifter er den utgiften kommunestyret må bevilge (utgift minus driftsinntekter og refusjoner). Utgiftene korrigeres for forskjeller i demografi, geografi og sosiale forhold for å gjøre kommuneregnskapene sammenlignbare.

Kostnadsnivået i Våler var 4 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018. De tjenestene som drives dyrere enn gjennomsnittet i kommunegruppen er grunnskole, barnevern og bolig.

De tjenestene som drives med lavere kostnader enn kommunegruppen er pleie og omsorg, helse, kultur, plan, samferdsel, næring og kirke. Utgifter til barnehage, sosial, brann og eiendomsforvaltning (formålsbygg) er lik gjennomsnittet i kommunegruppen. Utgiftene til administrasjon og flyktninger er antakelig lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

2.3 Kvaliteten i tjenestetilbudet

Kvalitet i tjenestene er vurdert på grunnlag av Kommunebarometeret fra Kommunal Rapport. Våler er rangert som nr. 279 av 422 kommuner innen kvalitet på det totale tjenestetilbudet til innbyggerne.

Kommunebarometeret rangerer kommunene etter 151 kriterier/indikatorer, der de fleste gjelder kvaliteten på de kommunale tjenestene. Det mangler kvalitetsvurdering for enkelte tekniske tjenester (brann, samferdsel, næring, administrasjon).

Våler er i det nedre sjiktet når det gjelder kultur, økonomi, kostnadsnivå, barnevern og vann, avløp og renovasjon. Helse og saksbehandling er blant de bedre i landet. De andre tjenestene er på et middels nivå basert på kvalitetsindikatorene i Kommunebarometeret.

Nedenfor viser vi en sammenligning for alle sektorer i sammenligningskommunene. Analysen viser at flere av sammenligningskommunene som driver enda mer kostnadseffektivt enn Våler samtidig har god kvalitet på tjenestene i flere sektorer. Dette viser at det sannsynligvis er mye å lære av flere av disse kommunene og at det ikke nødvendigvis er en sammenheng mellom kostnadsnivået på tjenestetilbudet og kvaliteten i tjenestene.

	Våler	Marker	Gjerdrum	Øystre Slidre	Risør	Songdalen	Ulstein
Plassering totalt	229	89	58	60	249	9	72
Uten hensyn til korrigert inntekt	279	145	97	34	306	21	128
Grunnskole (20 % av totalen)	236	211	143	63	303	158	47
Eldreomsorg (20 %)	164	318	245	72	404	13	63
Barnevern (10 %)	272	198	161	87	142	57	303
Barnehage (10 %)	223	195	324	220	70	175	280
Helse (7,5 %)	55	244	361	118	171	308	152
Sosialtjeneste (7,5 %)	170	113	193	119	205	30	199
Kultur (2,5 %)	341	29	265	89	216	186	95
Miljø og ressurser (2,5 %)	155	55	33	335	186	56	86
Saksbehandling (2,5 %)	42	5	164	221	226	137	126
Vann, avløp og renovasjon (2,5 %)	268	15	281	284	126	195	283
Økonomi (10 %)	367	149	24	34	277	86	383
Kostnadsnivå (5 %)	353	137	14	347	187	219	171

Figur 2 Samlet oversikt over resultatet for alle sektorer i alle sammenligningskommunene. Kilde: Kommunebarometeret 2019

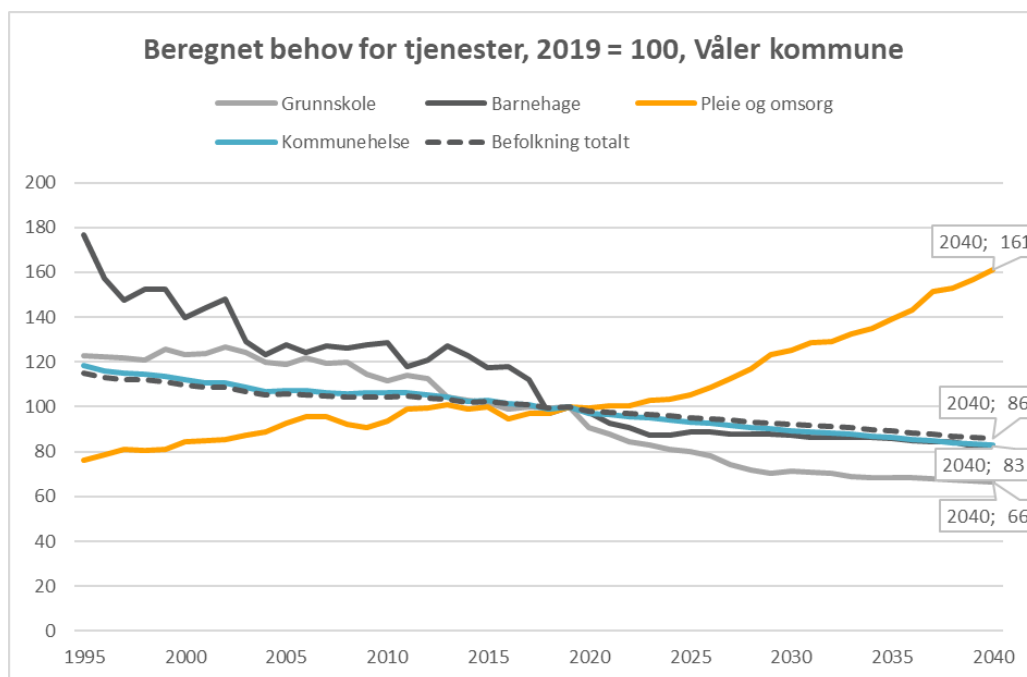
Viktigere enn tabellplasseringen er om kommunen har fått bedre eller dårligere nøkkeltall det siste året. En enkel tese er at om hovedvekten av nøkkeltallene forbedres, leverer kommunen også samlet sett bedre enn før.

2.4 Fremtidig behov for tjenester innen barnehage, grunnskole og pleie og omsorg

Det er foretatt en grov beregning av framtidig behov for kommunale tjenester i Våler kommune. Beregningene tar utgangspunkt i utviklingen av befolkningen i ulike aldersgrupper, og sammenhengen mellom demografi og behov slik det er beskrevet av de demografiske kriteriene i det statlige inntekts-systemet.

Beregningene er et uttrykk for hvordan behovet endrer seg dersom man legger dagens standard til grunn og bare gjør endringer som følge av endringer i befolkningen. Inntektssystemet til kommunene er i endring og i praksis vil utviklingen av de økonomiske rammene også inneholde andre forhold enn demografi. Likevel er demografi pr. i dag den mest sentrale komponenten, og det vil være nyttig med en oversikt over hvor mye denne komponenten alene betyr.

For hver av delsektorene grunnskole, barnehage, kommunehelse, pleie og omsorg og befolkningen samlet, er det laget en indeks hvor nivået i 2019 er satt til 100. Det betyr at figuren nedenfor gir uttrykk for endringer i det demografiske behovet sammenliknet med 2019.

Figur 3 Beregnet behov for fire utvalgte tjenestesektorer (2019=100) i Våler kommune.

Det er store forskjeller i hvor mye behovet for ulike tjenester vokser fram til 2040. Veksten er klart størst for pleie- og omsorgstjenester med en økning av behovet på 61 % frem til 2040. Den årlige veksten for disse tjenestene starter fra 2021. Innen de øvrige delsektorene er det forventet en nedgang allerede fra 2019.

Framskrivningen som er skissert i figuren baserer seg på historiske tall og forventet utvikling i alderssammensetning og befolkning i kommunen. Erfaringen er at behovet for skoler, barnehage og helsetjenester er noe mer komplisert å estimere enn behovet for pleie og omsorg. Dette henger sammen med større usikkerhet knytting til ut/innflytting i yngre alder og familier med barn, enn flyttemønsteret til den eldre befolkningen.

Kommunens økonomiske planlegging bør ta hensyn til utviklingen i tjenestebehovet, og at behovet utvikler seg ulikt for de ulike tjenestene.

De øvrige tjenestene er «avhengige» av at pleie og omsorg løser sine oppgaver på en effektiv måte, ettersom behovet for pleie- og omsorgstjenester er forventet å øke så kraftig.

3 Kostnadsnivået i tjenestene

3.1 Mandat analysedelen

Oppgaven i analyserapporten er å sammenligne finanser og kostnadsnivået i Våler kommune med andre kommuner, samt å forklare årsaken til de påviste forskjellene.

Formålet med analysen er å finne ut om Våler har noe å lære fra kommunene det blir sammenlignet med når det gjelder effektiv drift og tjenestekvalitet.

Analysen har vært benyttet som første fase i et omstillingsprosjekt for å skape økonomisk handlingsrom. På grunnlag av analysen vil kommunen kunne vurdere hvilke endringer som er ønskelig, og hvilke kommuner som kan ha noe å lære bort.

3.2 Metode

Analysen sammenligner behovskorrigerte netto driftsutgifter per innbygger i ulike tjenester. Netto driftsutgifter er kommunens utgifter i tjenesten minus refusjoner og eventuell egenbetaling. Det er netto utgifter som må finansieres av kommunestyret med frie inntekter og eventuell eiendomsskatt. Analysen legger altså hovedvekten på kommunestyrets prioriteringsproblem.

Sammenligningskommunene er sammenlignbare kommuner med lave kostnader. De viktigste kriteriene for valg av sammenligningskommuner er:

- ▶ Størrelse (fanges ikke opp godt nok i utgiftsutjevningen i inntektssystemet)
- ▶ Befolkningsvekst (det er lettere å bygge på enn å legge ned)
- ▶ Kostnadsnivå (må ha noe å lære bort)
- ▶ God tjenestekvalitet (sjekkes i Kommunebarometeret).

Tabellen under viser noen nøkkeltall om sammenligningskommunene.

Kommune	Innbyggere 1.1.2016	Innbyggere 1.1.2019	Befolkningsvekst (siste fire år i %)	Innbyggere i tettsted	Frie inntekter og eiendomsskatt per innbygger (i % av landsgjennomsnittet)
Våler	3 760	3 705	-1,5 %	38,0 %	105,5 %
Marker	3 610	3 592	-0,5 %	50,5 %	103,6 %
Gjerdrum	6 323	6 823	7,9 %	72,0 %	91,5 %
Øystre Slidre	3 220	3 208	-0,4 %	26,9 %	113,7 %
Risør	6 920	6 848	-1,0 %	67,5 %	101,5 %
Songdalen	6 419	6 706	4,5 %	73,4 %	98,3 %
Ulstein	8 430	8 609	2,1 %	80,4 %	94,9 %
KOSTRA-gruppe 2	196 821	192 553	-2,2 %	43,4 %	112,3 %

Figur 4 Data om sammenligningskommuner. Kilde: KOSTRA

Analysen sammenligner kostnader per tjeneste. Det er definert 14 tjenester i tråd med inndelingen i KOSTRA. Hver tjeneste består av flere KOSTRA-funksjoner. Det er tilsammen omtrent 70 KOSTRA-funksjoner fra 100 politisk styring til 393 drift av gravplasser. Dette er et organisasjonsnøytralt regnskap, til forskjell fra kommunens ansvarsregnskap (intern organisering). Følgende funksjoner tas ikke med i analysen: 170–173 premieavvik (finansielle korreksjoner til regnskapet), 275 introduksjonsordningen (statsfinansiert) og 340–357 VAR-sektoren (finansiert med huseieravgifter).

Analysen bruker av samme årsak konsernregnskapet. Konsernregnskapet omfatter både kommune-kassen (den delen rådmannen styrer), kommunale foretak, interkommunale selskaper og interkommunale selskaper med eget regnskap, organisert etter kommunelovens paragraf 27. Kommunene organiserer stadig mer av tjenesteproduksjonen interkommunalt. Derfor er konsernregnskapet viktig. Tabellen under viser hvilke selskaper i Våler som skal rapportere til KOSTRA for 2018.

Kommunenr.	Kommune	Organisasjonsform	Selskap	Eierandel
426	Våler	IKS	GLÅMDAL INTERKOMMUNALE VOKSENOPP	6 %
426	Våler	IKS	GLÅMDAL SEKRETARIAT IKS	14 %
426	Våler	IKS	HEDMARK REVISJON IKS	2 %
426	Våler	IKS	MIDT-HEDMARK BRANN- OG REDNINGSVESEN	10 %
426	Våler	IKS	SOLØR RENOVASJON IKS	23 %

Figur 5 Selskaper i Kommunekonsernet Våler 2018. Kilde: SSB

Våler kommune står oppført med 6 % eierandel i Glåmdal interkommunale voksenopplæringssenter. Etter kvalitetssikringsmøte med kommunen 23.08.2019 forstår vi at kommunen ikke lenger er medeier i dette selskapet.

Analysen bruker netto utgifter fratrukket arbeidsgiveravgift. Arbeidsgiveravgiften varierer mellom 0 prosent og 14,1 prosent i norske kommuner. For å sammenligne kommuner med svært forskjellig avgiftssats er det en fordel å ta bort avgiften fra regnskapet.

Analysen benytter samtidig behovskorrigerte netto driftsutgifter. Behovskorrigeringen gjøres etter metoden i statsbudsjettet. Kommunaldepartementet har beregnet utgiftsbehovet per innbygger i hver velferdstjeneste og samlet for hver norske kommune. Tjenestene som behovskorrigeres er grunnskole, barnehage, barnevern, pleie og omsorg, helse, sosial og administrasjon. Analysen korrigerer 2018-regnskapet med behovsberegningen for 2018. Tidligere års regnskap korrigeres med kommunal deflator. Det er dessuten gjort et par andre korreksjoner for å gjøre kommunene sammenlignbare: ulik andel elever i private skoler og oppgaver som vertskommune for nedlagte PU-institusjoner. Behovskorrigerte netto driftsutgifter er netto driftsutgifter delt på utgiftsbehovet i prosent.

Analysen beregner innsparingsmuligheter for hver tjeneste i Våler, sammenlignet med Kommunegruppe 2 og sammenligningskommunene. Innsparingspotensialet for tjeneste A i kommune 1 (K1) i forhold til kommune 2 (K2) beregnes slik: (behovskorrigert netto utgift K1 - behovskorrigert netto utgift K2) x innbyggertall K1 x utgiftsbehov i tjeneste A i K1.

Eksempel fra rapporten: Innsparingspotensialet for grunnskole i Våler i forhold til Kommunegruppe 2 beregnes slik: $(15.342 - 13.928) \times 3.705 \times 0,87 = 5$ millioner kroner.

Det er laget ett kapittel om hver tjeneste. I disse kapitlene er formålet å forklare de kostnadsforskjellene som påvises mellom Våler og kommunegruppen i starten av rapporten. Analysen skiller mellom tre forklaringsfaktorer. Forskjeller i netto utgift per innbygger kan komme av ulikt volum i tjenesten, ulik produktivitet (enhetspriser) eller ulike satser for egenbetaling. Analysen prøver å beregne effekten i millioner kroner av hver av disse faktorene. Det er bare mulig i de tjenester der Agenda Kaupang har opplysninger om volum og enhetspriser.

Analysen bruker indikatorer beregnet av Agenda Kaupang. Det vil si at analysen ikke bruker de «originale» indikatorene beregnet av KOSTRA. Agenda Kaupang har i stedet beregnet indikatoren ved hjelp av teller og nevner hentet fra grunnlagsdata i KOSTRA. Dette er nødvendig når Agenda Kaupang definerer tjenesten annerledes enn KOSTRA, eller når nøkkeltall skal lages for virtuelle kommuner.

Korrigeringer

Regnskapet er korrigert i samråd med kommunens ledere og økonomiavdeling etter kvalitets-sikringsmøte 23.08.2019. Samlede netto utgifter er korrigert ned 0,6 millioner kroner. Følgende korrigeringer er gjort av innsendte KOSTRA-tall (økninger i +, reduksjoner i -), tall i 1.000 kroner:

Kommunenr.	Kommune	KOSTRA-funksjon	Beløp i 1.000 kr
426	Våler	241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	-3 600
426	Våler	254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende	3 600
426	Våler	265 Kommunalt disponerte boliger	-1 600
426	Våler	360 Naturforvaltning og friluftsliv	1 000
Sum			-600

Figur 6 Rettelser i kommuneregnskapet 2018

Korreksjonene gjelder feilføringer i regnskapet, ekstraordinære poster og periodisering av beløp (føringer mot bundet driftsfond). Korreksjonene er bygget inn i figurene i rapporten.

3.3 Oppsummering av kostnadsnivået i tjenestene

Netto driftsutgifter i Våler i 2018 var ca. 63.000 kroner per innbygger.

Vi holder i denne analysen utenfor funksjonene 170–173 felles pensjonsposter, 275 introduksjonsordningen og 340–357 VAR-sektoren. Utgiftene er korrigert for arbeidsgiveravgift, elever i private skoler (0,1 mill. kroner) og eventuelt vertskommunetilskudd til institusjoner for mennesker med psykisk utviklingshemming (0 mill. kroner).

Figuren under viser netto utgifter per innbygger fordelt på 14 kommunale tjenester. Samlet utgift er omtrent 2.900 kroner mindre per innbygger enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Tallene fremgår av figuren under og er ekskl. arbeidsgiveravgift.

	Netto driftsutgift per innbygger ekskl. arbeidsgiveravgift, ikke behovskorrigert							
	Våler	Marker	Gjerdrum	Øystre Slidre	Risør	Songdalen	Ulstein	KOSTRA-gruppe 2
Administrasjon	6 870	4 397	4 848	6 183	5 408	4 850	4 849	7 040
Grunnskole	13 366	11 120	12 607	17 002	13 220	16 842	13 999	14 945
Barnehage	5 662	6 858	7 903	6 768	6 547	8 365	10 270	7 492
PLO	23 506	20 394	13 181	19 259	19 716	12 854	11 611	21 656
Barnevern	3 442	2 870	1 636	2 269	649	1 850	1 999	2 294
Helse	2 743	2 078	2 197	3 499	2 413	2 527	2 207	3 574
Sosial	2 504	1 828	1 474	2 429	3 690	2 194	1 942	2 164
Kultur	1 292	1 923	1 455	1 791	2 442	1 715	2 611	2 295
Plan	552	427	241	606	326	648	450	806
Kirke	820	1 032	660	980	794	644	674	1 017
Brann	1 051	936	644	1 817	1 442	609	691	1 078
Samferdsel	1 259	655	521	1 265	1 287	1 009	1 630	1 589
Næring	-669	661	143	-1 855	350	10	421	-126
Bolig	283	237	-76	29	156	364	26	-216
Sum	62 680	55 415	47 432	62 042	58 441	54 480	53 379	65 608

Figur 7 Netto utgift per innbygger i kommune konsernet 2018 ekskl. arbeidsgiveravgift. Kilde: KOSTRA

Kommunens utgiftsbehov

Kommunale regnskaper må korrigeres for ulikheter i utgiftsbehov før sammenligning. Agenda Kaupang bruker behovsberegningen i statsbudsjettet (utgiftsutjevningen). Behovsberegningen i stats-

budsjettet for 2019 brukes for å korrigere regnskapet for 2018. Utgiftsbehovet gjelder forskjeller i demografi, geografi og sosiale forhold.

Kommunaldepartementet har beregnet Vålers behov til 110 prosent av landsgjennomsnittet per innbygger. Det er 3 poeng mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

	Utgiftsbehov 2019							
	Våler	Marker	Gjerdrum	Øystre Slidre	Risør	Songdalen	Ulstein	Kostra-gruppe 2
Administrasjon	118,6 %	121,7 %	103,4 %	127,0 %	103,5 %	104,8 %	100,9 %	127,6 %
Grunnskole	87,1 %	92,3 %	113,1 %	107,2 %	96,6 %	121,0 %	111,8 %	107,3 %
Barnehage	65,3 %	77,7 %	101,1 %	77,0 %	77,1 %	108,7 %	95,0 %	87,2 %
PLO	148,9 %	126,3 %	85,5 %	127,1 %	127,4 %	90,0 %	94,1 %	130,2 %
Barnevern	79,8 %	85,8 %	85,7 %	73,1 %	89,8 %	114,8 %	92,8 %	88,1 %
Helse	127,0 %	126,4 %	99,1 %	135,0 %	110,8 %	103,7 %	98,6 %	128,6 %
Sosial	94,5 %	90,4 %	70,7 %	74,9 %	103,0 %	117,0 %	89,0 %	78,1 %
Sum	110,2 %	106,0 %	96,5 %	109,7 %	105,3 %	105,6 %	99,1 %	112,7 %

Figur 8 Utgiftsbehov for tjenester i statsbudsjettet 2019. Kilde: KMD

Våler har tre tjenester med behov over 100 prosent (landsgjennomsnittet). Det er administrasjon (119 %), PLO (149 %) og helse (127 %), se figuren under. Behovet for grunnskole (87 %), barnehage (65 %), barnevern (80 %) og sosial (95 %) er under gjennomsnittet. Behovet antas å være likt i alle kommuner når det gjelder tekniske tjenester, kultur og kirke.

Alle sammenligningskommunene har et lavere samlet utgiftsbehov enn Våler.

Behovskorrigerte netto driftsutgifter

Behovskorrigerte netto driftsutgifter per tjeneste kan sammenlignes med andre kommuner. Da sammenligner man epler og epler. Man behovskorrigerer ved å dele netto driftsutgifter på behovsprosenten. Samlede netto driftsutgifter i Våler var 59.000 kroner i 2018. Det er på samme nivå som gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Sammenligningskommunene har mellom 1.000–10.000 kroner lavere behovskorrigerte netto driftsutgifter per innbygger enn Våler. Figuren under viser netto utgifter per innbygger i kommune konsernet 2018 korrigert for behov fordelt på 14 kommunale tjenester.

	Netto driftsutgift per innbygger, behovskorrigert							
	Våler	Marker	Gjerdrum	Øystre Slidre	Risør	Songdalen	Ulstein	KOSTRA-gruppe 2
Administrasjon	5 660	3 614	4 688	4 870	5 133	4 627	4 806	5 439
Grunnskole	15 342	12 045	11 144	15 859	13 680	13 918	12 526	13 928
Barnehage	8 668	8 823	7 818	8 792	8 494	7 698	10 810	8 581
PLO	15 786	16 145	15 423	15 152	15 475	14 285	12 344	16 632
Barnevern	4 311	3 345	1 908	3 105	723	1 612	2 155	2 611
Helse	2 159	1 643	2 218	2 591	2 178	2 436	2 237	2 775
Sosial	2 651	2 023	2 083	3 244	3 581	1 875	2 182	2 778
Kultur	1 292	1 923	1 455	1 791	2 442	1 715	2 611	2 295
Plan	552	427	241	606	326	648	450	806
Kirke	820	1 032	660	980	794	644	674	1 017
Brann	1 051	936	644	1 817	1 442	609	691	1 078
Samferdsel	1 259	655	521	1 265	1 287	1 009	1 630	1 589
Næring	-669	661	143	-1 855	350	10	421	-126
Bolig	283	237	-76	29	156	364	26	-216
Sum	59 164	53 509	48 869	58 245	56 062	51 450	53 563	59 187

Figur 9 Netto utgift per innbygger i kommune konsernet 2018 korrigert for behov. Kilde: KOSTRA

Innsparingspotensialet

Figuren under viser kostnadsforskjeller mellom Våler og andre kommuner i millioner kroner. Vi ser hvor mye Våler kan spare ved å drive med samme kostnadsnivå som de andre kommunene. Samlede behovskorrigerte netto driftsutgifter var 4 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018.

Figuren viser også hvilke tjenester som drives dyrt og billig, sammenlignet med Kommunegruppe 2 og de andre kommunene.

	Innsparingspotensialet målt mot sammenligningskommuner og kommunegruppen						
	Marker	Gjerdrum	Øystre Slidre	Risør	Songdalen	Ulstein	Kostra-gruppe 2
Administrasjon	9	4	3	2	5	4	1
Grunnskole	11	14	-2	5	5	9	5
Barnehage	0	2	0	0	2	-5	0
PLO	-2	2	3	2	8	19	-5
Barnevern	3	7	4	11	8	6	5
Helse	2	0	-2	0	-1	0	-3
Sosial	2	2	-2	-3	3	2	0
Kultur	-2	-1	-2	-4	-2	-5	-4
Plan	0	1	0	1	0	0	-1
Kirke	-1	1	-1	0	1	1	-1
Brann	0	2	-3	-1	2	1	0
Samferdsel	2	3	0	0	1	-1	-1
Næring	-5	-3	4	-4	-3	-4	-2
Bolig	0	1	1	0	0	1	2
Sum	20	34	4	9	28	27	-4

Figur 10 Innsparingspotensial for Våler kommune i Hedmark i millioner kroner 2018

I forhold til kommunegruppen bruker Våler mer penger på disse tjenestene: Grunnskole (5 mill. kr), barnevern (5 mill. kr) og bolig (2 mill. kr). Utgiftene er lavere enn gjennomsnittet i kommunegruppen innenfor disse tjenestene: Pleie og omsorg (5 mill. kr), helse (3 mill. kr), kultur (4 mill. kr), plan (1 mill.

kr), samferdsel (1 mill. kr), næring (2 mill. kr) og kirke (1 mill. kr). Utgifter til barnehage, sosial og brann er tilnærmet lik gjennomsnittet i kommunegruppen. Utgiftene til administrasjon er trolig lavere enn 1 mill. kr grunnet feilføring i regnskapet (nærmere forklart i kapittel 13.4).

Utgiftsnivået i sammenligningskommunene er opp mot 34 millioner kroner lavere enn i Våler. Noen av sammenligningskommunene driver enkelte tjenester spesielt billig:

- ▶ Marker har 9 millioner kroner lavere utgifter til administrasjon enn Våler.
- ▶ Marker, Gjerdrum og Ulstein driver grunnskolen 9-14 millioner kroner billigere enn Våler.
- ▶ Risør har 11 millioner kroner lavere utgifter til barnevern.
- ▶ Marker har 2 millioner kroner lavere utgifter til helse.
- ▶ Ulstein driver pleie og omsorg 19 millioner kroner billigere enn Våler.
- ▶ Utgiftene til næring er 4 millioner kroner lavere i Øystre Slidre.

I de neste kapitlene skal vi finne ut hvilke funksjoner det gjelder og hvordan forskjellene kan forklares.

3.4 Grunnskole

Grunnskole omfatter funksjonene 202 undervisning, 213 voksenopplæring (VO), 215 skolefritidstilbud (SFO), 222 skolelokaler og 223 skoleskyss. Våler har et utgiftsbehov for grunnskole på 87 prosent av landsgjennomsnittet. Behovet er lavere enn landsgjennomsnittet på grunn av færre barn i skolealder og færre innvandrere. Netto utgift i 2018 var omtrent 54 millioner kroner.

Behovskorrigererte samlede utgifter til grunnskole var 5 millioner kroner høyere i Våler enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018. Regnskapet er korrigert for elever i private skoler (lagt til det samme beløpet som trekkes i rammetilskudd, 0,1 millioner kroner).

De funksjonene som drives med høyere kostnader enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 er undervisning (3 mill. kr), SFO (1 mill. kr), skolelokaler (1 mill. kr) og skoleskyss (1 mill. kr). De funksjonene som drives med lavere kostnader enn gruppen er voksenopplæring (1 mill. kr).

Våler har større skoler enn gjennomsnittet i gruppen, hvilket vanligvis gjør skoledriften billigere. Elevkostnaden står derimot ikke i forhold til den valgte skolestrukturen og medfører en høyere utgift per elev sammenlignet med kommunegruppen. Det er høy dekningsgrad i SFO, samt flere elever med skoleskyss.

Kun Øystre Slidre har større utgifter til grunnskole enn Våler. Gjerdrum driver grunnskolen 14 millioner kroner billigere enn Våler. Gjerdrum har større skoler enn Våler.

3.5 Barnehage

Barnehage omfatter funksjonene 201 førskole, 211 styrkingstiltak og 221 førskolelokaler. Behovet for barnehage per innbygger er beregnet til 65 prosent av landsgjennomsnittet. Det er lavere andel barn i målgruppen og lavt utdanningsnivå i kommunen. Netto utgift var omtrent 22 millioner kroner i 2018.

Våler drev barnehagetjenesten på samme nivå som gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018.

Førskole var 0,1 millioner kroner dyrere enn kommunegruppen. Styrkingstiltak var 1,1 millioner kroner dyrere. Utgiftene til barnehagelokaler var 0,9 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i kommunegruppen.

Våler driver de kommunale barnehagene omtrent like effektivt som gjennomsnittet i kommunegruppen. Det er likevel høye tilskudd til private barnehager. Halvparten av barnehagene i Våler er private. Våler har middels utgifter per innbygger selv om dekningsgraden er lav (89 prosent).

Høye utgifter til styrkingstiltak skyldes trolig at få barn mottar større styrkingstiltak. Utgiftene til lokaler er lav i forhold til Kommunegruppe 2.

3.6 Barnevern

Barnevern omfatter funksjonene 244 barnevernstjeneste (saksbehandlingen), 251 hjelpetiltak og 252 plasseringer. Behovet for barnevern per innbygger er beregnet til 80 prosent av landsgjennomsnittet. Våler har få barn, få enslige foreldre og få innbyggere med lave inntekter. Netto utgift var omtrent 13 millioner kroner i 2018.

Våler har høye utgifter til barnevern. Behovskorrigerte netto driftsutgifter i 2018 var 5 millioner kroner høyere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Utgiftene til plasseringer er 4 millioner kroner høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Det er omfanget av disse dyre tiltakene som er viktigst for samlede kostnader. Utgiftene er også høyere enn gjennomsnittet når det gjelder saksbehandling (1 mill. kroner). Utgiftene til hjelpetiltak var på gjennomsnittet.

Årsaken til de høye utgiftene skyldes de tunge tiltakene (plasseringer). Det er flere barn under omsorg enn det er i gjennomsnittet i kommunegruppe 2. Prisen per plassering er samtidig over gjennomsnittet i kommunegruppen.

3.7 Pleie og omsorg

Pleie og omsorg (PLO) omfatter 234 aktivisering (dagsenter, støttekontakt m.m.), 253 pleie i institusjon, 254 pleie i hjemmet (hjemmehjelp, miljøarbeid PU, hjemmesykepleie, omsorgslønn, BPA, privat avlastning), 256 døgnopphold og 261 institusjonslokaler.

Det er svært viktig å korrigere PLO-utgiftene for behov. Utgiftsbehovet i PLO i Våler er anslått til 149 prosent av landsgjennomsnittet per innbygger. Våler har flere eldre og personer over 16 år med diagnosen psykisk utviklingshemming.

Netto utgift var omtrent 94 millioner kroner i 2018. Våler har lave utgifter til PLO. Behovskorrigerte netto utgifter var ifølge det avlagte regnskapet 5 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018.

De funksjonene innen PLO som drives med høyere kostnader enn kommunegruppen er pleie i hjemmet (4 mill. kroner), døgnopphold (0,5 mill. kroner) og lokaler (2,5 mill. kroner). De funksjonene som har lavere kostnader er pleie i institusjon (9 mill. kroner) og aktivisering (3 mill. kroner).

Ulsteins kostnadsnivå på PLO var 19 millioner kroner lavere enn i Våler i 2018.

Pleietjenesten er ganske hjemmebasert. 39 prosent av utgiftene går til institusjonsdelen. Det er 5 poeng mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Dekningsgraden på sykehjem er lik kommunegruppen, men det er lave utgifter per plass. Det er høy dekningsgrad og høye enhetskostnader i hjemmebaserte tjenester.

Tilskuddet til ressurskrevende tjenester har stor betydning for netto utgift per innbygger i hjemmebaserte tjenester. Våler fikk utbetalt vesentlig mer enn gjennomsnittet per innbygger i 2018.

3.8 Helse

Helse omfatter funksjonene 232 forebygging, 233 folkehelse og 241 behandling (fastlege, fysio og legevakt). Utgiftsbehovet per innbygger er beregnet til 127 prosent av landsgjennomsnittet. Våler har flere eldre, smådriftsulemper og større avstander.

Netto utgift var omtrent 15 millioner kroner i 2018.

Våler hadde lave utgifter til helsetjenesten i 2018. Samlede behovskorrigerte utgifter var 3 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Funksjon 232 forebygging var 1 million kroner billigere, og funksjon 241 behandling var 3 millioner kroner billigere enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Funksjon 233 folkehelse var 1 million kroner dyrere.

Marker drev helsetjenesten rundt 2 millioner kroner billigere enn Våler i 2018.

3.9 Sosial

Sosialtjenesten omfatter funksjonene 242 veiledning, 243 rusomsorg, 273 vernet arbeid, 275 introduksjonsordningen, 276 kvalifiseringsordningen og 281 sosialhjelp. 275 introduksjonsordningen er helt finansiert med statstilskudd (integreringstilskuddet) og holdes utenfor analysen. Utgiftsbehovet for sosialtjenester er beregnet til omtrent 95 prosent av landsgjennomsnittet. Våler har lite storbyproblemer og få flykninger.

Netto utgift var omtrent 10 millioner kroner i 2018. Samlede behovskorrigerte netto driftsutgifter er tilnærmet lik gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. De funksjonene som drives med høyere utgifter enn gjennomsnittet i kommunegruppen er rusomsorg (0,5 mill. kroner) og vernet arbeid (0,5 mill. kroner). Funksjoner som drives med lavere utgifter enn gjennomsnittet i gruppen er veiledning (0,5 mill. kroner) og sosialhjelp (0,5 mill. kroner). Utgiftene til 276 kvalifiseringsordningen var lik gjennomsnittet i kommunegruppen.

Med unntak av Øystre Slidre og Risør, har alle sammenligningskommunene lavere utgifter til sosialtjeneste enn Våler.

Store deler av sosialutgiftene i norske kommuner er knyttet til arbeidet med flykninger. Antall flykninger mottatt i kommunen har stor betydning for utgiftsnivået i denne tjenesten. Våler har under middels utgifter til flykninger, etter størrelsen på integreringstilskuddet å dømme.

3.10 Administrasjon og fellesutgifter

Administrasjon og fellesutgifter omfatter funksjonene 100 politikk, 110 revisjon, 120 administrasjon, 121 eiendomsforvaltning, 130 adm. lokaler, 180 fellesutgifter og 285 utenfor kommunalt område. Funksjonene 190 utgifter til fordeling og 290 interkommunalt samarbeid er også tatt med her. Disse funksjonene skal gå i null, men gjør det ikke alltid.

Netto utgift var 27 millioner kroner i 2018. Administrasjon er et vanskelig område å analysere, for kommunenes regnskapspraksis varierer (tolkningen av skillet mellom tjeneste og administrasjon). Behovet for administrasjon i Våler er beregnet til 119 prosent av landsgjennomsnittet. Våler har smådriftsulempen innen administrasjon.

Samlede behovskorrigerte netto driftsutgifter til administrasjon og styring var 1 million kroner høyere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Marker drev administrasjonen 9 millioner kroner billigere enn Våler.

Følgende funksjoner drives billigere enn kommunegruppen: politisk styring (0,5 mill. kroner) og ikke-kommunale oppgaver (0,5 mill. kroner). De funksjonene som hadde høyere utgifter enn gjennomsnittet var revisjon (0,5 mill. kroner), fellesutgifter i eiendom (0,5 mill. kroner) og adm. lokaler (1 mill. kroner). Utgiftene til øvrige funksjoner var på gjennomsnittet.

Våler har antakelig lavere utgifter til funksjon 120 administrasjon enn kommunegruppen. Dette skyldes feilføringer i regnskapet.

3.11 Kultur

Kultur og idrett omfatter funksjonene 231 fritidstilbud, 370 bibliotek, 373 kino, 375 museer, 377 kunst, 380 idrett, 381 idrettsanlegg, 383 kulturskole, 385 annen kultur, 386 kulturbygg. Det er ikke behovskorreksjon på kultursektoren. Det er svært lite lovpålagte forpliktelser i denne sektoren.

Netto utgift var 5 millioner kroner i 2018. Våler brukte 4 millioner kroner mindre på kultur enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Alle tjenestene ble drevet med lavere utgifter enn gjennomsnittet med unntak av funksjon 385 annen kultur (0,6 mill. kroner).

Våler driver kultursektoren billigst blant sammenligningskommunene.

3.12 Fysisk planlegging og kulturminnevern

Fysisk planlegging og kulturminnevern m.m. omfatter funksjonene 301 plansaker, 302, 304 og 305 byggesak, 303 kart/oppmåling, 335 parkdrift, 360 naturforvaltning og 365 kulturminnevern. Det er ikke behovsberegning for dette området. Netto utgift var 1,2 millioner kroner i 2018.

Våler brukte lite penger på disse forvaltningsoppgavene i 2018. Samlede netto utgifter var 1 million kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Våler ligger midt i lagt blant sammenligningskommunene. Gjerdrum og Risør drev tjenesten 1 million kroner billigere enn Våler. Alle tjenestene ble drevet med lavere eller tilsvarende utgifter som gjennomsnittet.

Byggesak og kart/oppmåling kan langt på vei selvfinansieres med brukerbetaling. Dette har Våler gjort i større grad enn kommunene i Kommunegruppe 2.

3.13 Samferdsel

Samferdsel omfatter funksjonene 330 samferdselsbedrifter og 332 kommunale veier. Samferdselsbedrifter er vanligvis havnevesen og parkering. Det er ingen behovsberegning for denne tjenesten. Netto utgifter var omtrent 5 millioner kroner i 2018.

Våler brukte 1 million kroner mindre på samferdsel enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018. Funksjoner som drives med lavere utgifter enn gjennomsnittet i gruppen er kommunale veier (1 mill. kroner). Utgiftene til 330 samferdselsbedrifter var lik gjennomsnittet i kommunegruppen. Våler er i midt laget blant sammenligningskommunene. Utgiftene var 3 millioner kroner lavere i Gjerdrum.

Årsaken til lave utgifter til veidrift i Våler er lave enhetskostnader. Våler har litt mer kommunal vei pr. innbygger enn gjennomsnittet i kommunegruppen. Utgiften pr. kilometer vei er svært lav.

Veiutgiftene kan reduseres ved å effektivisere driften, redusere vedlikeholdet eller ved å redusere veilengden (nedklassifisere kommunale veier til privat vei).

3.14 Brann

Brann omfatter funksjonene 338 forebygging (inkl. feiing) og 339 beredskap. Det er ingen behovskorreksjon for brannvesen. Netto utgift i 2018 var 4 millioner kroner. Utgiftene til brannvesen var tilnærmet lik gjennomsnittet i Kommunegruppe 2.

Våler sine utgifter var midt i laget blant sammenligningskommunene. Songdalen brukte 2 millioner kroner mindre.

3.15 Næring

Næringsformål omfatter funksjonene 320 egen næringsvirksomhet, 321 konsesjonskraft, 325 næringsstøtte og 329 landbruk. Det er ingen behovskorreksjon for denne tjenesten.

Netto driftsinntekter var omtrent 12 millioner kroner i 2018.

Våler brukte 2 millioner kroner mindre på næringsformål i 2018 enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. De funksjonene som ble drevet med lavere kostnader var egen næringsvirksomhet (6 mill. kroner). De funksjonene som hadde høyere kostnader var salg av konsesjonskraft (1 mill. kroner), bidrag til næringslivet (2 mill. kroner) og landbruk (1 mill. kroner).

3.16 Bolig

Boliger omfatter funksjonene 265 kommunale utleieboliger, 283 etableringshjelp (Startlån m.m.) og 315 boligbygging. Det er ingen behovsberegning i denne tjenesten. Netto utgift var omtrent 3 millioner kroner i 2018.

Våler brukte 2 millioner kroner mer på boligjenester enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Utgiftene var høyere enn gjennomsnittet innenfor boligutleie, der Våler hadde et stort underskudd i 2018.

Det er vanskelig å sammenligne kommunene, siden driften av kommunale boliger organiseres svært forskjellig i kommunene. Stiftelser og borettslag inngår ikke i kommunekonsernet.

3.17 Kirke

Kirkeformål omfatter funksjonene 390 den norske kirke, 392 andre trossamfunn og 393 drift av gravplasser. Det er ingen behovsberegning for denne tjenesten. Netto utgift i 2018 var 3 millioner kroner.

Våler brukte mindre penger på kirkeformål i 2018 enn kommunegruppen. Utgiftene per innbygger var 0,8 millioner kroner mindre enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Tilskudd til kirken var 0,5 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i gruppen. Drift av gravplasser var 0,2 millioner kroner billigere. Tilskudd til andre trossamfunn var 0,1 millioner kroner billigere. Songdalen drev kirketjenesten 1 million billigere enn Våler.

3.18 Eiendom

Eiendomsforvaltning omfatter de kommunale formålsbyggene. Det vil si funksjonene 121 felles eiendom, 130 adm. bygg, 221 barnehagelokaler, 222 skolelokaler, 261 institusjonslokaler, 381 idrettsanlegg og 386 kulturbygg. Disse utgiftene er allerede analysert som en del av de tjenester de betjener. Her følger en samlet analyse av eiendomsdriften.

Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning var omtrent 20 millioner kroner i 2018.

Vålers behovskorrigerte utgifter til eiendomsforvaltning er omtrent likt som gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Våler bruker mye areal per innbygger og har lave driftsutgifter per kvadratmeter bygg.

3.19 Flyktninger

Utgiftene til mottak og integrering av flyktninger er et viktig og vanskelig tema i kommunale økonomianalyser. Utgiftene er store i enkelte kommuner. Utgiftene er samtidig lite synlig i kommuneregnskapet. Funksjon 275 introduksjonsordningen er den eneste funksjonen som bare gjelder

flyktninger. Inntektene (integreringstilskuddet) inntektsføres ikke i tjenestene, men på funksjon 850 som rammetilskudd. Mange flyktninger fører derfor til høye nettokostnader i en del tjenester, spesielt barnevern, sosial, helse og grunnskole.

For å anslå denne effekten, kan man sammenligne kommunenes inntekter fra integreringstilskudd. Høyt integreringstilskudd indikerer høye utgifter til flyktninger. Noen direkte sammenheng er det ikke. Flere kommuner har de siste årene meldt om store overskudd på flyktningene.

Det er grunn til å tro at Våler har lavere utgifter til flyktninger enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2. Integreringstilskuddet (5,3 mill. kroner) utgjorde omtrent 1.400 kroner per innbygger i 2018. Det er 1.800 kroner mindre enn gjennomsnittet i landet (3.200 kroner).

Våler har mindre utgifter til bosetting av enslige mindreårige flyktninger enn det som er vanlig. I kvalitetssikringsmøte med kommunen 23.08.2019 ble det opplyst at kommunen ikke har enslige mindreårige flyktninger.

4 Fordeling av sparekrav

4.1 Mål for arbeidet

Kommunestyret har vedtatt at kommunen har et årlig innsparingsbehov på 7 mill. kroner hvert år de tre neste årene (2020, 2021 og 2022). Rådmannen har i den forbindelse satt i gang et utviklings- og effektiviseringsprosjekt høsten 2019 for å skaffe større økonomisk handlingsrom og handlekraft for omstilling og utvikling av kommunen.

Det er utarbeidet en ekstern økonomianalyse, der kommunens finanser, tjenestekvalitet og kostnader sammenlignes med andre kommuner. Med disse analysene som utgangspunkt, har prosjektet satt ned tre arbeidsgrupper for å finne fram til gode utviklings- og effektiviseringstiltak.

Arbeidsgruppene leverer med denne rapporten tiltakslistene sine til rådmannen. Rådmannen vil bruke tiltakene i arbeidet med utvikling av økonomiplanen for 2020-2023. Tiltakene vil bli lagt fram for politisk behandling på ordinær måte høsten 2019 ved behandlingen av budsjettet.

4.2 Mandatet til arbeidsgruppene

Det settes ned tre arbeidsgrupper for å finne tiltak som reduserer netto driftsutgifter i hver sine tjenestesektorer. Gruppene skal finne ut hvordan besparelser best kan gjennomføres og hvordan man eventuelt kan styrke inntektssiden eller redusere behovet for planlagte investeringer.

Sparekravene fordeles mellom tjenestene i tråd med den framlagte økonomianalysen. Det må kunne antas at det er enklest å redusere utgiftene i tjenester der Våler kommune har høyere behovskorrigerte utgifter enn andre kommuner.

Kostnadsnivået i tjenestene er vurdert på grunnlag av behovskorrigerte netto driftsutgifter. Netto driftsutgifter er den utgiften kommunestyret må bevilge (utgift minus driftsinntekter og refusjoner). Utgiftene korrigeres for forskjeller i demografi, geografi og sosiale forhold for å gjøre kommuneregnskapene sammenlignbare.

Kostnadsnivået i Våler var 4 millioner kroner lavere enn gjennomsnittet i Kommunegruppe 2 i 2018. Sammenligner vi med kommunegruppe 2, så burde det være enklest å redusere nettoutgiftene grunnskole, barnevern og bolig.

Dette betyr ikke at andre tjenester skal være unntatt fra kritisk gjennomgang. Det kan være muligheter for å effektivisere i mange deltjenester i tjenester med samlet sett lave kostnader. Det kan være spesielle forhold i Våler i enkelte tjenester. Sparekravene bør derfor legges til gruppene, ikke til de enkelte tjenestene. Fordelingen mellom gruppene framgår av figuren under.

Innsparingskrav for arbeidsgruppene i millioner kroner

Tjeneste	Arbeidsgruppe	Innsparingspotensial i forhold til Kommunegruppe 2	Sparekrav på 25 mill
Administrasjon	Teknisk og administrasjon	1	3
Grunnskole	Oppvekst, kultur og kirke	5	7
Barnehage	Oppvekst, kultur og kirke		2
PLO	Helse , omsorg, sosial og barnevern		3
Barnevern	Helse , omsorg, sosial og barnevern	5	5
Helse	Helse , omsorg, sosial og barnevern		1
Sosial	Helse , omsorg, sosial og barnevern		-
Kultur	Oppvekst, kultur og kirke		-
Plan	Teknisk og administrasjon		-
Kirke	Oppvekst, kultur og kirke		-
Brann	Teknisk og administrasjon		-
Samferdsel	Teknisk og administrasjon		-
Næring	Teknisk og administrasjon		-
Bolig	Teknisk og administrasjon	2	4
Totalt		13	25
	Oppvekst, kultur og kirke		9
	Helse , omsorg, sosial og barnevern		9
	Teknisk og administrasjon		7
Totalt			25

Rådmannen har bestemt at samlet sparekrav settes til 25 millioner kroner. Sparekravet fordeles mellom gruppene i henhold til konklusjonene i analyserapporten og størrelsen på netto utgift på tjenesteområdene.

Fordelingen av sparemålet på 25 mill. kroner på de tre arbeidsgruppene er:

- ▶ Oppvekst, kultur og kirke 9 mill. kroner (Barnehage, skole, kultur og kirke)
- ▶ Helse, omsorg, sosial og barnevern 9 mill. kroner (Helse, pleie og omsorg, TIFU, NAV og interkommunalt barnevern)
- ▶ Administrasjon, teknisk og landbruk 7 mill. kroner (Teknisk, eiendom, sentraladm., næring, landbruk, skogbruk)

Det er viktig med tiltak med langsiktig effekt. Tiltakene skal gi effekt senest i løpet av kommende økonomiplanperiode 2020-2023. Noen av tiltakene vil bli realisert først i slutten av 4-års perioden.

Utgangspunktet for sparekravene er regnskapet for 2018. Gruppene kan omfordele sparekrav (økte inntekter) mellom tjenester, så lenge samlet krav oppnås.

4.3 Tidsplan

Det har vært tre heldagsmøter i arbeidsgruppene:

- ▶ 05.09.2019 Idedugnad, starte arbeidet med å velge ut mulige tiltak
- ▶ 19.09.2019 Videreutvikle tiltak og supplere med nye tiltak, beregne økonomisk effekt
- ▶ 26.09.2019 Kvalitetssikre og ferdigstille tiltakslisten

Videre framdrift

- ▶ 4. oktober kl. 12-15: Presentasjon av rapporten for aktuelle virksomhetsledere og tillitsvalgte, infobrev til alle ansatte
- ▶ 14. og 15. oktober – informasjonsmøter for alle ansatte
- ▶ 17. oktober kl. 16-20 – strategisamling for kommunestyret – presentasjon av endelig rapport av rådmann, Agenda Kaupang og gruppelederne.
 - Rapporten sendes ut til alle deltakere senest 10. oktober og legges på hjemmesiden

4.4 Roller i arbeidsgruppene

Gruppene ledes av en fra kommunens linjeledelse med ansvar for et av de sentrale tjenesteområdene under arbeidsgruppens ansvarsområde. Rådgiver fra Agenda Kaupang hjelper gruppeleder etter behov (prosess, sekretær).

Det er ikke konfidensielt hvilke tiltak som drøftes i gruppene. Det skal derimot behandles fortrolig hva den enkelte har sagt i gruppen.

Deltakernes oppgave er å bidra til best mulig utredning av sparetiltakene. Tillitsvalgtes rolle er å bidra på samme måte som alle deltakerne til best mulig tiltak og utredning, «Utvidet medvirkning».

Det er ikke noe krav at alle stiller seg bak alle tiltakene fra gruppen, men det er viktig at det skapes størst mulig grad av enighet. Gruppeleder bestemmer hvilke tiltak som tas med på listen.

Alle aktuelle enheter i kommunen er representert i arbeidsgruppene.

5 Oppvekst, kultur og kirke

5.1 Mandatet til arbeidsgruppen

Rådmannen har satt i gang et prosjekt for å skaffe større økonomisk handlingsrom og handlekraft for omstilling og utvikling av kommunen. Det er bestemt at samlet sparekrav settes til 25 millioner kroner.

Oppdraget for arbeidsgruppen for **Oppvekst, kultur og kirke** er å finne effektive tiltak som gir en samlet årlig kostnadsreduksjon på **9 millioner kroner** i løpet av 4 år (2020-2023).

5.2 Tjenesteområder under arbeidsgruppens ansvarsområde

- ▶ Barnehage
- ▶ Skole
- ▶ Kultur
- ▶ Kirke

5.3 Hovedutfordringene for sektoren 2020–2023

- ▶ Barnehage: Mer effektiv barnehagestruktur
- ▶ Skole: Slå sammen de to skolene til en skole

5.4 Deltakere i arbeidsgruppen

Gruppen har vært ledet av rektor Dagrun Gundersen. Deltakernes oppgave har vært å bidra til best mulig utredning av sparetiltakene. Gruppeleder har i samarbeid med de andre lederne bestemt hvilke tiltak som er tatt med på listen.

- ▶ Rektor Vålbyen skole Dagrun Gundersen – leder
- ▶ Rektor Våler ungdomsskole Morten Libekk
- ▶ Styrer Nordhagen barnehage Hanne Raade
- ▶ Styrer Vålbyen barnehage Sølvi M Nilsen
- ▶ Kultursjef Cathrine Hagen
- ▶ Økonomirådgiver Knut Henriksen
- ▶ Kirkeverge Marit Helene Kilen
- ▶ Tillitsvalgt Utdanningsforbundet Mona Busk Vesterdal
- ▶ Tillitsvalgt Fagforbundet Marianne Aaslund Brandett
- ▶ Rådgiver fra Agenda Kaupang, Bjørn Brox

Leder for arbeidsgruppene har stått fritt til å invitere andre deltagere for å løse oppdraget effektivt.

5.5 Gruppens forslag til tiltak med begrunnelse

I tabellen nedenfor følger arbeidsgruppens forslag til tiltak og beregning av økonomisk effekt i hele millioner kroner for perioden 2020-2023.

Tiltak arbeidsgruppe oppvekst, kultur og kirke

Nr	Tjeneste	Tiltak	2020	2021	2022	2023	2024-26
1	Alle	Færre lærlinger i oppvekst	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
2	Barnehage	Slå sammen de to kommunale barnehagene		0,5	1,1	1,6	2,2
3	Kirke	Økt festeavgift på gravplasser	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
4	SFO	SFO mer selvfinansiert	0,8	1,1	1,1	1,1	1,1
5	Skole	Endre skolestruktur	3,7	3,7	3,9	4,2	4,2
6	Skole	Ny finansieringsmodell for grunnskolen		1,5	3,2	3,5	3,5
		SUM	4,8	7,1	9,7	10,8	11,4

Nedenfor følger en ytterligere begrunnelse og beskrivelse av tiltakene i uprioritert rekkefølge.

5.5.1 Tiltak 1 - Færre lærlinger i oppvekst

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Økonomianalysen viser at barnehage og grunnskole til sammen drives med høyere utgifter enn gjennomsnittet i kommunegruppe 2.

Tiltaket går ut på å redusere antall lærlinger i oppvekst fra barne- og ungdomsarbeider-linjen fra fire til to. Det vil si at årlig opptak av lærlinger reduseres fra to til en (lærlingene er to år i tjenesten). De to lærlingene som gjenstår vil hovedsakelig være i barnehage. Lærlingene i grunnskolen avvikles. Dette er allerede skjedd fra skolestart 2019.

En lærling har en netto utgift for kommunen på ca 100.000 kroner. Lønn til lærlingen utgjør rundt 200.000 kroner. Kommunen får omtrent 100.000 kroner i lærlingtilskudd fra fylkeskommunen.

Barnehagene har god erfaring med å ta inn lærlinger. Lærlingene kan gå inn i tjenesten ved fravær og de reduserer behovet for å ta inn tilfeldige vikarer. Barnehagestyrerne mener at utgiftene til lærling tilsvarer innsparte vikarmidler. Lærlingene er lenge i barnehagen og blir kjent med ungene. Det er derfor en god løsning på vikarbehovet.

Lærlingene er ikke viktige for å få tak i kvalifisert personell til barnehagene. Kommunen ansetter svært få nye barne- og ungdomsarbeidere i de kommunale barnehagene og i skole.

I grunnskolen er erfaringene med lærlinger ikke like positiv. Det er vanskelig å bruke lærlingene i produktivt arbeid. Lærlingene kan gjøre en god jobb i SFO, men det er vanskelig å bruke lærlingene i skolen slik at kostnadene totalt sett blir lavere. Erfaringen er at arbeidet med å lære opp lærlingene krever for mye tid.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Ansatte på skolene får mer tid til å gjøre jobben sin.
- ▶ Elever med spesielle behov får mer kvalifisert hjelp

Negative konsekvenser

- ▶ Det blir mindre tilgang på lærlingeplasser for barne- og ungdomsarbeidere

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Redusert lønn til lærlinger	0,4	0,4	0,4	0,4
Redusert tilskudd fra fylkeskommunen	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Netto, årlig effekt	0,2	0,2	0,2	0,2

Tiltaket startet opp i august 2019. Tiltaket får full effekt fra og med 2020.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Ingen risiko. Tiltaket er allerede gjennomført.

Hva mer må utredes?

Ingen ting. Tiltaket er allerede iverksatt.

5.5.2 Tiltak 2 - Slå sammen de to kommunale barnehagene

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Økonomianalysen viser at netto utgifter til barnehagetjenesten er omtrent lik gjennomsnittet i kommunegruppe 2.

Tiltaket går ut på å slå sammen de to kommunale barnehagene Vålbyen og Nordhagen for å få en mer effektiv kommunal barnehagedrift. Tiltaket vil også redusere satsene for tilskudd til private barnehager.

En kommunal barnehage legges ned. Personalet og ungene flyttes til en av nåværende barnehage, som antakelig må bygges ut. Foreløpige beregninger viser at ny kommunal barnehage bør utvides til 5 avdelinger for å få tilstrekkelig barnehagekapasitet i kommunen. I dag har de kommunale barnehagene til sammen 5,5 avdelinger (Vålbyen 3 og Nordhagen 2,5). Det er overskudd på plasser i dag, og antall barn forventes å synke de neste årene. Utvidelse av kapasiteten i en av de nåværende barnehagene kan skje med påbygg eller med flyttbare moduler. Den billigste løsningen er kanskje å bruke moduler som skal tas ut av bruk ved skolene, når den nye 1-10-skolen står ferdig høsten 2021. Dette er en midlertidig løsning. Begge barnehagene er ca. 30 år gamle. Barnehager har en antatt levetid på 40-50 år. På sikt bør det bygges en ny barnehage. Kapasiteten i nytt bygg må tilpasses utviklingen i folketallet i aldersgruppen 1-5 år i kommunen.

Gevinster ved sammenslåing er anslått til 2,2 millioner kroner på årsbasis:

- ▶ Ett årsverk styres frigis. Det vil si 0,7 mill. kr per år.
- ▶ Det blir lettere å holde effektiv drift i en større barnehage. I dag er bemanningsfaktor 5,8 i de kommunale barnehagene. Det vil si 5,8 store barn per årsverk i avdelingen. Med en større barnehage vil man kanskje klare å oppnå lovens maksimum 6,0. Det vil spare inn 0,5 årsverk. Det vil si 0,2 mill. kr per år
- ▶ Det blir mindre bygningsareal å drifte og vedlikeholde. Det vil si 0,2 mill. kr per år.
- ▶ Innsparinger på 1,1 mill. kr i den kommunale barnehagedriften vil utløse like store besparelser når det gjelder tilskudd til private barnehager. Satsene er proporsjonal med utgiftsnivået i de kommunale barnehagene. Det er omtrent like mange private plasser som kommunale.

Tiltaket kan iverksettes høsten 2021, når den nye skolen står ferdig. Da kan modulene flyttes til den midlertidige barnehagen. Full effekt på tilskuddet til private barnehager kommer ikke før i 2024.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Mer effektiv drift
- ▶ Bedre faglig miljø
- ▶ Mer fleksibel bruk av pedagog- og bemanningsnorm
- ▶ Mer kostnadseffektivt ved å bygge ny barnehage, enn å renovere to 30 år gamle bygg.

Negative konsekvenser

- ▶ Lengre kjørevei (7 kilometer mellom barnehagene)
- ▶ Færre valgmuligheter for innbyggerne

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023	2024
Mindre utgift til styrer		0,3	0,7	0,7	0,7
Mindre utgift til øvrig personell		0,1	0,2	0,2	0,2
Mindre utgift til drift og vedlikehold av bygg		0,1	0,2	0,2	0,2
Mindre tilskudd til private barnehager				0,5	1,1
Netto, årlig effekt	0,0	0,5	1,1	1,6	2,2

Tiltaket starter opp høsten 2021. Halv effekt 2021 på kommunale kostnader.

Framskrivningen viser et behov for 5 avdelings kommunal barnehage i tillegg til de private. Bakgrunn for beregningene er framskriving av barnetallet 0-5 år (SSB MMMM). Forutsetter stabil fordeling av plasser mellom private og kommunale barnehager.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Forutsetninger for helårs innsparing fra 2022 er:

- ▶ Tiltaket bygger på forutsetning om maksimal effektivisering (bemanningsnorm 6,0). Dette betinger full kapasitetsutnyttelse i de to kommunale barnehagene
- ▶ Moduler som i dag benyttes ved Vålbyen skole, kan tas i bruk av barnehagen i vente på nybygg av 5 avd. barnehage.
- ▶ Ny 1-10 skole er ferdig bygget for å frigi moduler 1.8.2021.
- ▶ I 2022 kan det bli naturlig avgang i begge personalgruppene.
- ▶ Må håndtere overtallighet i henhold til regelverket.

De kommunale barnehagene er ca. 30 gamle, og er lite fleksible bygninger. Det forutsettes at bruk av gammel bygningsmasse med moduler fra skolen er en midlertidig løsning i påvente av nybygg.

Hva mer må utredes?

- ▶ Lokalisering av barnehage
- ▶ Bygge ny barnehage

- ▶ Bruke moduler i en overgangsperiode
- ▶ Må lage detaljert plan for økt areal for ny kommunal barnehage

5.5.3 Tiltak 3 - Økt festeavgift på gravplasser

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Økonomianalysen viser at Våler brukte 3 mil kr på kirkeformål i 2018. Det er 0,7 mil kr mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppe 2.

Tiltaket går ut på å redusere netto utgift for kommunen ved å øke inntektene til kirken ved å øke festeavgiftene. Forslaget er økt festeavgiften per grav fra 300 kroner til 350 i 2020 og til 400 i 2022. Avgiften betales for 5 år om gangen. Hvert år forfaller mellom 300-500 avgifter til betaling. Full effekt av tiltaket utgjør 0,2 mill. kr. Gevinsten er at tilskuddet fra kommunen kan reduseres tilsvarende.

I andre kommuner i bispedømmet (Oppland og Hedmark) varierer avgiften fra 150 kroner til 380 kroner.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Kommunen sparer penger på tiltak

Negative konsekvenser

- ▶ Høyere utgifter for festere.
- ▶ Kan bety at noen sier fra seg festeansvaret og dermed redusert inntekt

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Økt inntekt fra festeavgifter	0,1	0,1	0,2	0,2
Netto, årlig effekt	0,1	0,1	0,2	0,2

Økte inntekter er en gjennomsnittsbetraktning. Antallet graver som forfaller til betaling varierer fra år til år.

Effekten vil være redusert tilskudd fra kommunen. Forutsetter at tilskuddet fra kommunen prisjusteres på linje med andre kommunale virksomheter.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Antall graver med avgift kan gå ned

Hva mer må utredes?

Hyppigere fakturering, faktureres i dag hvert femte år.

5.5.4 Tiltak 4 - SFO mer selvfinansiert

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Opplæringsloven åpner for at SFO kan være selvfinansiert. Det vil si at foreldrebetalingen kan dekke alle utgiftene i tilbudet, både lønn, driftsmidler og utgifter til lokaler.

Tiltaket går ut på å gjøre SFO mer selvfinansiert enn nåværende situasjon, slik at kommunen får en lavere egenfinansiering.

Økonomianalysen viser at Våler kommune har en netto driftsutgift på 1,5 millioner kroner på SFO i 2018. Utgiftene er 1 million kroner høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 2. Utgiftene i Våler var 8.000 kroner høyere per elev enn kommunegruppen i 2018. Inntektene var 3.000 kroner høyere per deltaker. Høy netto utgift for kommunen kommer altså av høy bemanning, ikke lav egenbetaling.

For å gjøre SFO mer selvfinansiert kan man øke egenbetalingen og redusere lønnsutgiftene:

- ▶ Øke satsene for egenbetaling for full plass med 3.000 kroner per år. Det vil si 300 kroner per måned. Dette gir økte inntekter på 210.000 kroner per år med stabilt elevtall i SFO (70 deltakere).
- ▶ Redusere bemanningsfaktor tilsvarende 0,9 millioner kroner. Det betyr 1,5-2 årsverk. Dette reduserer bemanningen fra 7 til rundt 5 årsverk, inkludert SFO-leder. Tiltaket øker antall barn per årsverk fra 16 til 19. Gjennomsnittet i landet er omtrent 18.

I dag er SFO åpent 11 måneder i året (stengt i juli). Tilbudet er åpent i vinterferien, høstferien, etter skoleslutt i juni og før skolestart i august. Tilbudet i disse feriene er inkludert i den ordinære foreldrebetalingen. Redusert betaling for ikke benyttet plass i feriene er 200,- kr pr. dag (fra januar 2019).

Foreldrebetalingen er 2.711 kroner per måned. Dette er midt på treet i forhold til norske kommuner. Med økt foreldrebetaling til 3.000 kroner per måned blir Våler blant de dyreste i landet. Kostpenger kommer i tillegg. Med en slik økning vil en SFO-plass koste omtrent like mye som makspris for en barnehageplass.

Det går an å få til selvfinansiering med lavere bemanning og lavere egenbetaling. 1000 kroner lavere utgift per plass utgjør 80.000 kroner. En ekstra elev per årsverk sparer ca 150.000 kroner.

Noen barn har behov for ekstra oppfølging. Kostnadene i forbindelse med dette dekkes av kommunen, og inngår ikke i selvfinansieringen. SFO har åpent 26 timer pr uke. En ekstra voksen i 26 timer for barn med ekstra behov utgjør ca 70%. Dette utgjør en kostnad for kommune på 400.000,-kr.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Mer effektiv drift

Negative konsekvenser

- ▶ Lavere bemanning
- ▶ Dårligere kvalitet
- ▶ Færre brukere

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2019	2020	2021	2022	2023
Kutt i stillinger, Vålbyen sfo	0,2	0,6	0,9	0,9	0,9
Øke foreldrebetaling, ca. 3300,- kr pr. år (300 kroner per måned)		0,2	0,2	0,2	0,2
Nedleggelse av Nordhagen SFO	0,4				
Netto, årlig effekt	0,6	0,8	1,1	1,1	1,1

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

- ▶ Må håndtere overtallighet innenfor regelverket.
- ▶ Prisen blir høyere og kvaliteten kan bli dårligere. Dette igjen kan føre til at færre benytter seg av SFO-plass.

Hva mer må utredes?

Ingen ting.

5.5.5 Tiltak 5 - Endre skolestruktur

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Økonomianalysen viser at Våler kommune brukte mer penger per elev i grunnskolen enn gjennomsnittet i kommunegruppe 2. Utgiften per elev henger nøye sammen med skolestrukturen. Våler brukte mer penger per elev enn skolestørrelsen tilsier.

Utgiftene per elev vil gå ned de neste årene.

Det er allerede vedtatt/gjennomført to viktige tiltak:

- ▶ Våler la ned en skole 1.8.2018. Regnskapet for 2019 vil vise lavere utgifter enn i 2018
- ▶ Sammenslåing av Vålbyen skole og Våler ungdomsskole 1.8.2021 når den nye kombinerte 1-10 skolen åpner.

I dette tiltaket vil vi vise effekten av de vedtatte endringene i planperioden 2019-2023.

Gevinsten ved å gå fra tre skoler til en skole er beregnet til 3,7 millioner kroner:

- ▶ Antall rektorer går fra 3 til en
- ▶ Det trengs mindre støttefunksjoner (merkantil støtte)
- ▶ Det blir større klasser og dermed færre lærere per elev
- ▶ Det blir mindre skoleareal å holde i drift og vedlikeholde

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Nytt og moderne skolebygg
- ▶ Større fagmiljø
- ▶ Lettere å rekruttere lærere til større skoler
- ▶ Større elevmiljø
- ▶ Bedre helhetlig grunnskoleløp
- ▶ Større fleksibilitet ved bruk av ansatte

Negative konsekvenser

- ▶ Lengre reisevei for en del av elevene
- ▶ Mindre lokal tilhørighet

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2019	2020	2021	2022	2023
Nedleggelse av Nordhagen skole aug. 2018	2,5	3,7	3,7	3,7	3,7
Etablering av 1-10-skole, 1.8.2021				0,2	0,5
Netto, årlig effekt	2,5	3,7	3,7	3,9	4,2

Nedleggelse av Nordhagen fikk halv effekt i 2018 og bortimot full effekt i 2019. Etablering av 1-10-skole får halv effekt i 2021 og full effekt i 2022. Innsparing i forbindelse med SFO er ikke tatt inn i dette tiltaket, men i tiltaket om mer selvfinansiert SFO.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Delvis gjennomført allerede. Forutsetter at ny skole står ferdig til skolestart i august 2021.

Størsteparten av innsparingen er gjort ved at Nordhagen skole er lagt ned. Innsparing ved etablering av 1-10-skole kan være at skoleledelse og administrasjon reduseres.

Hva mer må utredes?

Detaljert driftsplan/bemanningsplan for ny 1-10-skole.

5.5.6 Tiltak 6 - Ny finansieringsmodell for grunnskolen

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Økonomianalysen viser at utgiftene til undervisning i grunnskolen er 3 millioner kroner høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 2. Årsaken til høye kostnader i 2018 er at det var få elever per lærer. Våler hadde ikke fullt ut tatt ut effekten av færre barneskoler. Det var omtrent 0,5 årsverk mer per 100 elever enn i Marker, som har en kombinert 1-10 skole for alle elevene i kommunen. Det vil si 1,5 årsverk. Marker har like mange elever som Våler.

Våler kommune mangler en modell for finansiering av grunnskolen. Modellen må fange opp demografiske endringer og nye lovkrav til grunnskolen. Modellen bør ikke stimulere til økt spesialundervisning. Modellen bør premiere tilpasset undervisning i ordinære klasser.

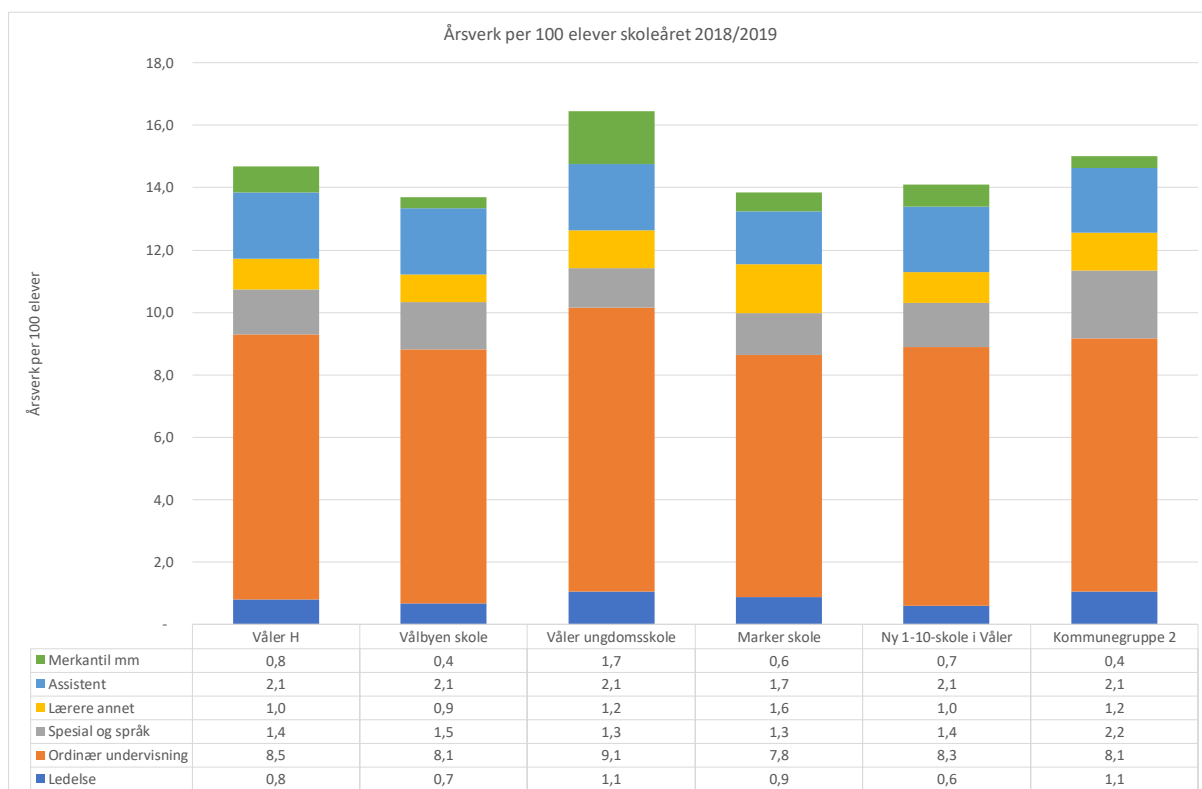
Nytt forslag til modell er basert på disse faktorene:

- ▶ En sum per skole for å dekke faste kostnader og evt smådriftsulemper (2 mil kr)
- ▶ En sum per spesialelev kr 0,75 mill, skal dekke ekstraavgifter med de mest hjelpetrengende elevene (store funksjonsnedsettelse, store lærevansker). Antar at det vil være ca. 6 slike elever i en kommune av Vålers størrelse.
- ▶ En sum per ordinær elev. Skal dekke alle undervisningsutgifter og andre variable kostnader. Rundt 70.000 kroner per elev, salderingspost i modellen.

Modellen er elevbasert. Pengene følger eleven, ikke læreren eller klassen. Modellen premierer effektiv undervisning (store grupper). Elevtallet i kommunen forventes å synke kraftig de nærmeste årene. Antall elever er 354 ved tellingen 1.10.2018. Det forventes å være 294 ved tellingen 1.10.2023. Dette slår direkte ut i budsjettet. Utgiftene reduseres med ca 4 millioner kroner, siden pengene følger eleven.

Modellen premierer ikke spesialundervisning i særlig grad. Modellen forutsetter faste utgifter til den tunge spesialundervisningen. Modellen premierer dermed tilpasset undervisning.

Modellen og vedtakene om ny skolestruktur bringer ressursbruken i Våler ned på samme nivå som i Marker. Det blir ca 14 årsverk per 100 elever. Tiltaket om mindre bruk av tolærer-system i ungdomsskolen er ikke tatt med i denne figuren.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Utgiftene tilpasses den demografiske utviklingen
- ▶ Modellen premierer tilpasset undervisning.

Negative konsekvenser

- ▶ Vanskelig å drive tilpasset undervisning i store klasser.

- Må håndtere overtallighet tråd med regelverket.

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Færre elever	0,0	1,5	3,2	3,5
SUM	0,0	1,5	3,2	3,5

Effekten av færre elever slår ikke ut før i 2021, når den nye skolen står klar. Elevnedgangen i årene før er tatt med i tiltaket om ny skolestruktur ved at Nordhagen skole ble lagt ned.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Den nye skolen må klare å tilpasse bemanningen til endringer i elevtallet fra år til år.

Hva mer må utredes?

Detaljert driftsplan/bemanningsplan for ny 1-10-skole.

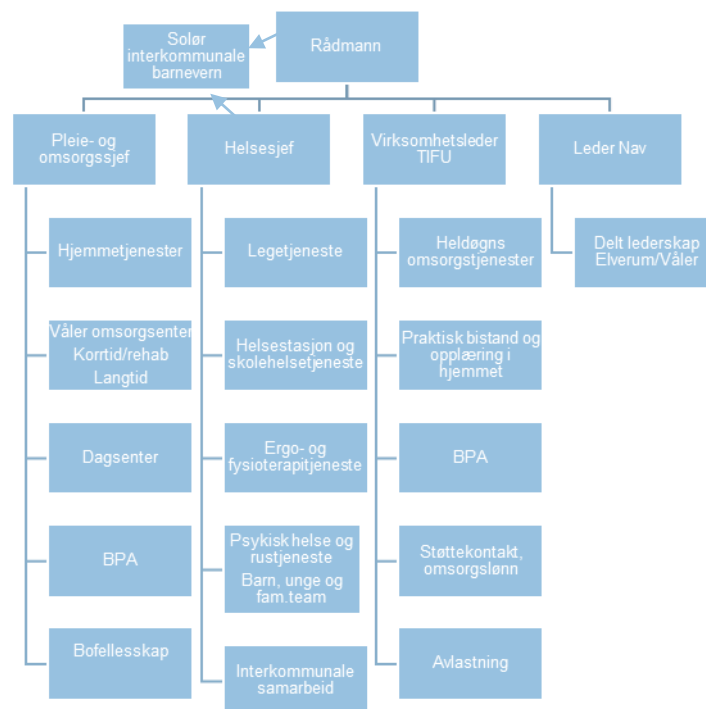
6 Helse, omsorg, sosial og barnevern

6.1 Mandatet til arbeidsgruppen

Rådmannen har satt i gang et prosjekt for å skaffe større økonomisk handlingsrom og handlekraft for omstilling og utvikling av kommunen. Det er bestemt at samlet sparekrav settes til 25 millioner kroner.

Oppdraget for arbeidsgruppen for **Helse, omsorg, sosial og barnevern** er å finne effektive tiltak som gir en samlet årlig kostnadsreduksjon på **9 millioner kroner** i løpet av 4 år (2020-2023).

6.2 Tjenesteområder under arbeidsgruppens ansvarsområde

- ▶ Helse
- ▶ Pleie og omsorg
- ▶ TIFU (Tiltak og tjenester for funksjonshemmede)
- ▶ NAV
- ▶ Interkommunalt barnevern
- ▶ Interkommunale samarbeid (Kreftkoordinator, Legevakt, IKAD, FACT, Samfunnsmedisin, Frisklivsentral, Krisesenter, Smiso m.m.)

6.3 Hovedutfordringene for sektoren 2020–2023

- ▶ Behovet for pleie og omsorg er beregnet til 149 % av landsgjennomsnittet pr. innbygger i 2018, og indeksindikatorene som vektlegges øker pga. demografisk utvikling. Utvikling og alderssammensetning tilsier ytterligere økte behov for pleie, omsorg og i tillegg helsetjenester i fremtiden.
- ▶ Sterk økning i unge tjenestemottakere (under 67 år) både innen psykisk helse og rus, TIFU og somatikk.

- ▶ Utfordrende folkehelseprofil viser behov for tiltak på flere områder. Våler får ikke kompensert tilstrekkelig i rammetilskuddet fra staten pga ulike beregningsmodeller.
- ▶ Ønske og vilje til faglig prioritering av forebygging og tidlig innsats, men brukernes behov og kommunens regnskap viser stor ressursbruk på høye omsorgsnivå, og lite på forebygging.
- ▶ Flere hjemmeboende tjenestemottakere i fremtiden øker behovet for velferdsteknologi, ergo og fysioterapitjenester og ulike hjelpemidler.
- ▶ Fra 2020 blir det et lovkrav om dagsenter for demente, hittil er det driftet i hovedsak av tilskuddsmidler.
- ▶ Fra 2020 er det lovkrav at alle kommuner skal ha psykologkompetanse. Ikke lykkes med å rekruttere psykolog etter to utlysinger.
- ▶ For liten andel ansatte med sykepleie/vernepleiekompetanse i tjenesten. Økende krav til kompetanse når pasienter skrives ut med omfattende helse, pleie og omsorgsbehov, samt ved vedtak om bruk av tvang.
- ▶ Økende etterspørsel etter BPA, som har blitt en lovfestet rettighet.
- ▶ Sykehusene skriver ut pasienter som ikke nødvendigvis er ferdigbehandlet for det om de er utskrivningsklare. Hvis kommunen ikke klarer å stille med nødvendig hjelp blir kommunen belastet kr 4885 pr døgn for overliggere (gjelder både somatikk og rus/psykiatri).
- ▶ Lav ledertetthet, få merkantile støttefunksjoner samt manglende ressurser til strategisk planlegging og ledelse.
- ▶ Varer og tjenester blir ikke lagt inn med reel prisøkning eller i tilstrekkelig grad/omfang i budsjettet.
- ▶ Kommunen har ikke egnede boliger til alle brukergrupper
- ▶ Psykisk helse og rustjeneste mottar store tilskudd til utvikling og drift av tjenestene. Opptappingsplan er i sluttfasen, og kostnader skal i hovedsak dekkes gjennom rammetilskudd fra 2020. differanse mellom mottatte tilskudd og varslet økning i rammetilskudd utgjør ca 2 millioner i året. Grunnbemanning er marginal, og engasjementstillinger må evt. vurderes avsluttet. Tjenestereduksjon.
- ▶ Helsestasjon og skolehelsetjeneste mottar også store tilskudd til tjenesteutvikling som har muliggjort satsing på tidlig innsats. Må vurderes avsluttet.
- ▶ Refusjonsordning for særlig ressurskrevende brukere er varslet endret. Våler har vært en av de kommunene som har fått store refusjoner og maksimal uttelling på ordningen. Dette kan ikke påregnes i fremtiden.
- ▶ Helse, pleie og omsorg er i en situasjon med økende behov de kommende år, noe som fører til at det er lite hensiktsmessig å bygge ned tjenesten. Vi risikerer da å miste kompetente medarbeidere samtidig som vi vet at vi får flere brukere fremover. Hovedmålsetning er å få mest mulig ut av ressursene som er i tjenesten.
- ▶ Barnevern: Stor andel av barnebefolkningen har behov for bistand eller tiltak fra barnevernstjenesten (9,1% mot landsgjennomsnittet på 4,9% i 2018)
- ▶ Barnevern: Stor andel barn fra 0-17 år plassert utenfor hjemmet (4% i Våler mot landsgjennomsnittet på 1,4%)
- ▶ Sosial: Høy andel unge uføre og krevende å få folk i jobb, sammensatte utfordringer gjør dette ekstra vanskelig.
- ▶ Våler er i norgestoppen på innbyggere som har betalingsutfordringer
- ▶ Billige boliger skaper tilflytting av en høy andel «lavinntektsfamilier»

6.4 Deltakere i arbeidsgruppen

Gruppen har vært ledet av pleie- og omsorgssjef Torunn Syversen. Deltakernes oppgave har vært å bidra til best mulig utredning av sparetiltakene. Gruppeleder har i samarbeid med de andre virksomhetslederne bestemt hvilke tiltak som er tatt med på listen.

- ▶ Pleie- og omsorgssjef Torunn Syversen - leder

- ▶ Helsesjef Siri Brunborg
- ▶ Virksomhetsleder TIFU Margrethe Smørbøl
- ▶ Virksomhetsleder NAV Kersti Grindalen/Lisbeth Berg Sollien
- ▶ Barnevernsleder Jørn Andre Stenseth/stedfortreder Merete Jule
- ▶ Leder psykisk helse og rusteam Linda Helene Korbøl
- ▶ Avdelingsleder hjemmetjenesten Bente Libekk
- ▶ Økonomisjef Reidun Vie
- ▶ Tillitsvalgt NSF Toril Skretting
- ▶ Tillitsvalgt Fagforbundet Else Karin Jakobsen
- ▶ Hovedverneombud Egil Johan Johnsen
- ▶ Rådgiver fra Agenda Kaupang Rune Holbæk

Leder for arbeidsgruppene har stått fritt til å invitere andre deltagere for å løse oppdraget effektivt.

6.5 Gruppens forslag til tiltak med begrunnelse

I tabellen nedenfor følger arbeidsgruppens forslag til tiltak og beregning av økonomisk effekt i hele millioner kroner for perioden 2020-2023.

Tiltak arbeidsgruppe helse, omsorg, sosial og barnevern						
Nr	Tjeneste	Tiltak	2020	2021	2022	2023
1	Felles HO	Økt fokus på tidlig innsats og forebygging	0,0	0,0	0,0	0,0
2	Felles HO	Etablere felles tildelerenhet (fag, forvaltning og koordinering)	-0,7	-0,7	0,0	0,1
3	Felles HO	Benytte ressurser mer effektivt på tvers i organisasjonen	-0,3	0,1	0,2	0,3
4	Pleie og omsorg	Kommunal drift av BPA	0,1	0,2	0,2	0,2
5	Pleie og omsorg	Etablere bofellesskap for psykisk utviklingshemmede med økt behov for somatiske helsetjenester	0,0	0,0	-0,1	-0,1
6	Felles HO	Økt bruk av velferdsteknologi	0,8	0,8	0,8	0,8
7	Felles HO	Økt lederstøtte og bedre personaloppfølging	0,1	0,1	0,1	0,1
8	Pleie og omsorg	Justert brukerbetaling på Bofellesskapet	0,2	0,2	0,3	0,3
9	Felles HO	Søke om tilskudd til omstilling og utvikling	0,3	0,3	0,0	0,0
10	Helse	Inndragning av privat fysioterapihjemmel	0,2	0,4	0,4	0,4
11	Helse	Redusert bemanning i psykisk helse og rustjeneste (PHRT)	1,2	1,2	1,2	1,2
12	Helse	Oppsigelse av avtale om interkommunalt akutt døgntilbud (IKAD)	0,0	0,5	0,5	0,5
13	Pleie og omsorg	Overta driften av trygghetsalarmene	0,3	0,3	0,3	0,3
14	Pleie og omsorg	Kjøp av private tjenester	0,5	0,5	0,5	0,5
15	Sosial	Videreutvikle tilbudet om aktivitetsplikt	0,1	0,2	0,2	0,2
16	Sosial	Vurdere rutiner for tidlig avklaring av rettigheter ift Folketrygd for langtidsmottakere av sosialhjelp	0,8	0,8	0,8	0,8
17	Sosial	Effektiv NAV-ledelse	1,0	1,0	1,0	1,0
18	Sosial	Strengere rutine ved tildeling om økonomisk sosialhjelp	0,1	0,1	0,1	0,1
19	Barnevern	Aktiv partnerskapsrolle i barnevernet sammen med Åsnes og Grue	0,5	1,0	2,0	3,0
20	Barnevern	Fra plassering utenfor hjemmet til ettervern	0,0	0,3	1,8	1,7
		SUM	5,1	7,2	10,2	11,3

Nedenfor følger en ytterligere begrunnelse og beskrivelse av tiltakene i uprioritert rekkefølge.

6.5.1 Tiltak 1 – Økt fokus på tidlig innsats og forebygging

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

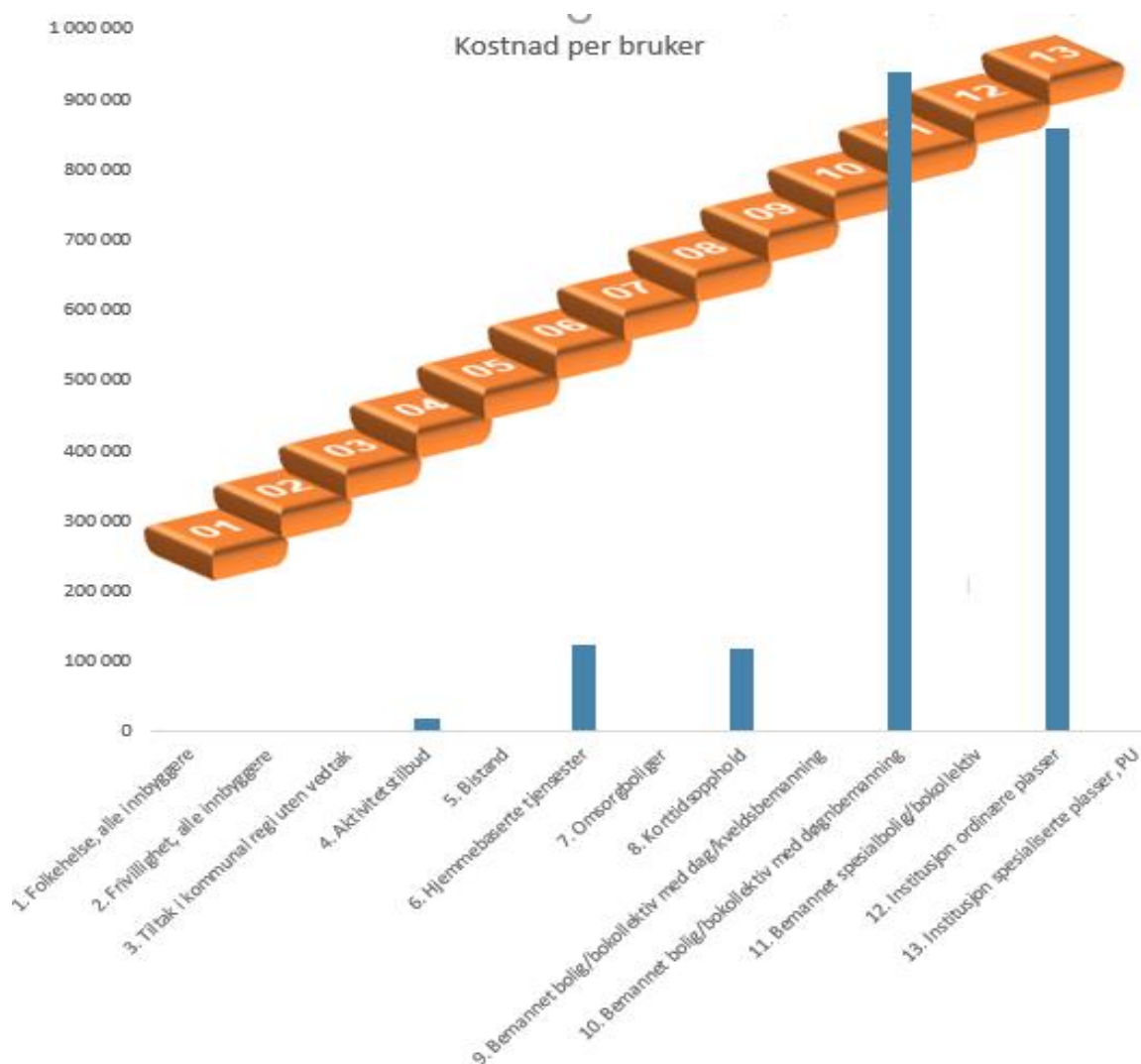
Økt satsing på tidlig innsats og forebygging ved å vri ressursinnsatsen fra reparasjon til forebygging for alle aldersgrupper. Ikke øke dekningsgrad på institusjon til tross for flere eldre, og flytte ressurser til hjemmebaserte tjenester. Gi tjenester lengre ned i «omsorgstrappa» tidlig for å utsette behov for omfattende tjenester. Sikre tilstrekkelige ressurser til forebyggende tjenester til barn, unge og deres familier, samt eldre, og øke samarbeidet med pårørende og frivillig sektor.

Forebygging er billigere enn reparering:

- ▶ Hoftebrudd kan koste kommunen årlig ca 800 000 kr pr. tilfelle. Våler har ca 8 hoftebrudd pr. år.
- ▶ Omsorgsovertakelse i barnevernet koster gjennomsnittlig 840 000 kr pr. år.

- En bruker av hjemmetjeneste koster ca 1/3 av en institusjonsplass. Dersom vi klarer å vri innsatsen fra tunge tiltak på institusjon til tiltak i hjemmet vil vi bruke langt mindre pr bruker. Selv med omfattende hjelpebehov i hjemmet vil kostnadene knyttet til et slikt tilbud være langt lavere enn i institusjon. Samtidig oppnås målet om at eldre kan bo lengst mulig i eget hjem. Med økt andel eldre vil en slik tilnærming spare oss for store beløp.

Omsorgstrapp alle tjenester – alle aldre - med regnskapstall pr 2018 for Våler

Grafen over viser at vi har mye å gå på ved å yte innsats tidligere i innsatstrappa slik at vi utsetter behovet for mer kostnadskrevenende tiltak.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- Tidligere kartlegging og avdekking av behov, samt tidlig innsats når behov oppstår
- Tjenester på laveste mulige omsorgsnivå
- Økte muligheter for å kunne bo lengst mulig i eget hjem
- Økt satsing på brukermedvirkning, brukerstyrte aktiviteter samt samarbeid med pårørende og frivillig sektor
- Økt fokus på og bedre rutiner for tverrfaglig samarbeid

Negative konsekvenser

- ▶ Krever at enkelte tjenester må prioriteres ned / avsluttes / ikke innvilges. Strengere tildelingspraksis.
- ▶ Brukeres forventninger til tjenestene kan av enkelte oppleves ikke innfridd. Kan medføre økt antall klager.
- ▶ Økt kostnad i en oppstartfase

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Tildelerenhet må etableres for å sikre kvalitet i tildeling av tjenester etter felles innsatstrapp-strategi og LEON-prinsippet.

Eksternt finansierte utviklingstiltak som for eksempel «dagsenter for demente», «lengst mulig i eget hjem», «habilitering og rehabiliteringsplan», «forebyggende hjemmebesøk», «aktivitetstilbud til personer med langvarige og sammensatte behov» og «Barn-, unge og familieteam» må videreføres i ordinær drift.

Stillinger som i dag er finansiert eksternt med tilskuddsmidler i barn, -unge og familieteam og andre forebyggende prosjekter må gjøres faste og innlemmes i driftsbudsjetter.

Rutiner for tverrfaglig samarbeid mellom barnevern og andre kommunale tjenester må evalueres og forbedres.

Tettere samarbeid mellom kulturavdeling, frivilligsentral, frisklivsentral og kommunale tjenester bør etablers.

Hva mer må utredes?

Trenger Våler kommune en samordnende tverrfaglig plan/arbeidsgruppe/tiltaksliste for forebygging og helsefremming?

Hvilken rolle skal forebygging og helsefremming ha i kommuneplanens samfunnsdel? Trenger vi politisk vedtak om retning og satsing?

6.5.2 Tiltak 2 – Etablere felles tildelerenhet (fag, forvaltning og koordinering)

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Felles tildelerenhet for saksbehandling og tildeling av tjenester for VOS, TIFU, Hjemmetjenesten og PHRT. Den koordinerende enheten må også ha fagutviklingsansvar og superbrukeransvar for fagprogram (Profil), systemkoordinator for IP og forløpskoordinator pakkeforløp.

Profesjonalisere saksbehandlingen; kvalitetssikring og fagutvikling. På denne måten kan vi på sikt redusere noe på tjenesteomfanget ved å styre etter en felles innsatstrapp-strategi.

Tjenestene fatter i dag ca 2000 årlige vedtak om helse og omsorgstjenester.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Mer lik behandling av vedtak og tildeling av timer
- ▶ Mer profesjonell saksbehandling
- ▶ Skille forvaltning og drift

- ▶ Bedre koordinering av tjenester
- ▶ Kvalitetssikring av fagsystemet
- ▶ Oppfylle fremtidige endringene i helseregisterloven (høringsfrist nov-19)
- ▶ Frigjør noen pleieressurser i tjenestene
- ▶ Stoppe utilsiktet dobbeltarbeid
- ▶ Sikre bedre kvalitet til rapportering til Statlige instanser (x: IPLOS, SSB, Kostra)
- ▶ Tydeligere og mer målrettet tildeling av tjenesteyting
- ▶ Sikre LEON prinsippet (Laveste effektive tjenestenivå). Viktig inn i fremtiden.
- ▶ Redusere antall «hemmelige tjenester»?

Negative konsekvenser

- ▶ Mulig lengre saksbehandlingstid
- ▶ Utgift i innkjøringsfasen
- ▶ Omdisponering av ansatte
- ▶ Dagens fleksible tjenestetildelingspraksis kan bli borte.
- ▶ Økt risiko for klager fra bruker/pårørende/verge

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Økt utgift til 80 % stilling for å rigge tjenesten i form av samkjøring, opplæring, utforming av prosedyrer	80%	80 %	80 %	80 %
Fagansvarlig/systemansvarlig Profil med opplæringsansvar				
Etableringskostnader IKT og kontormateriell	0,06	0,02	0	0
Mer effektiv saksbehandling	0	0	0	0,1
Netto, årlig effekt	-0,70	-0,67	0	0,1

Usikkert om vi vil få en økonomisk besparelse de fire første årene, men vil det være et bidrag i å «vokse mer mindre».

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

- ▶ Vi må ha rett kompetanse hos de som skal sitte i en tildelerenhet. Pr. i dag finnes den ikke i organisasjonen. Trenger en 80 - 100% ny ressurs med kompetanse og erfaring fra tildelerenhet.
- ▶ Behov for 2 - 2,5 årsverk fordelt på 3-4 personer for å sikre kontinuitet, sårbarhet og tilgang på rett kompetanse.
- ▶ Forutsetning at de ulike enhetene i helse og PLO avgir personalressurser til den nye enheten. Risiko at vi ikke oppnår forventet effekt, at det blir et nytt forvaltningsnivå som blir en kostnadsdriver.
- ▶ Pasientjournalssystemet føres i Visma Profil. Her skrives også alle vedtak og vi er snart i gang med å igangsette Visma elektronisk arkiv med svar-ut
- ▶ Forutsetter egen fagansvarlig for Profil som utnytter ressursene bedre på arkiv. Kan legges til tildelerenhet, utnytte ressursene i dagens løsning, frigjøre dagens superbrukere ute, mer effektiv drift.
- ▶ Forventer å kunne begrense vekst i tjenesteomfang.
- ▶ Lages rutiner for deling av pasientopplysninger i profil

- ▶ «Innsparing/omorganisering» av sykepleierressurs/merkantil på sikt
- ▶ Med tanke på eldrebølgen som kommer om få år, vil dette være et viktig tiltak i en tid hvor sykepleiemangel og generell mangel på kvalifiserte omsorgspersoner vil være markant.
- ▶ Utfordringene nå er at det ikke er nok ressurser til å følge opp feil, drive med opplæring og implementere nye løsninger. Tjenesten er veldig sårbare da det kun er et par stykker i kommunen som kan programmet tilstrekkelig, og andre opplever det tungrodd og til tider vanskelig å få oversikt i.
- ▶ Dette vil bli en utgift i begynnelsen, men kan frigjøre ressurser i hjemmebaserte tjenester på sikt, slik at fagpersoner kan konsentrere seg om fag og ikke om IKT.
- ▶ Mulig ikke innsparing på kort sikt, men at vi rigger for fremtiden med forventet økning i antall eldre og yngre tjenestemottakere, med LEON prinsippet. Vanskelig å tallfeste, men vi vet at demografiutviklingen skaper økt behov. «Vokse mer mindre».

Hva mer må utredes?

- ▶ Lære av andre kommuner på samme størrelse som Våler, systemer og rutiner for drift.
- ▶ Hvor skal avdelingen ligge organisatorisk/ny avdeling?

6.5.3 Tiltak 3 – Benytte ressurser mer effektivt på tvers i organisasjonen

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Vi har valgt å begrense tiltaket til tjenesten «praktisk bistand» kun på dagtid i ukedagene i denne beregningen.

Ny felles organisering av miljøarbeidertjenesten/praktisk bistand på tvers, tre tilbud pr i dag, samles i en enhet, evt. under hjemmetjenesten, mer rettferdig ressursfordeling, utnytte kompetanse på tvers, mer helhetlig tverrfaglig samarbeid, felles brukere.

En del av denne utredningen har også vært og vurdere en mer restriktiv tildeling av praktisk bistand til personer som kun har dette tjenestetilbudet.

Ved gjennomgang av tjenesten ser man at det er få brukere (mindre enn 25) som *kun* har praktisk bistand, og disse har i snitt 1- 1,5 time hver 14.dag. Dette tilbudet har vært gjenstand for innsparinger gjennom mange år, tjenesten er restriktive og gir et minimum. Samtidig er det en avveining da tilbudet kan være forbyggende og avhjelpende for brukere og pårørende. Alternativet er privat hjelp som mange eldre mener er for kostbart da mange er «minstepensjonister». Godt organisert tilbud om praktisk bistand er et lavt tilbud i omsorgstrappa, kan også minske behov for andre tjenester og vil også gi bortfall av inntekter.

Tjenesten selv kan muligens få inn noe mer i nye abonnementsordninger/selvkostpris (innarbeides i prisregulativet).

Det positive ved å sette bort praktisk bistand til private er mindre tidsbruk på organisering og fakturering, og en evt. reduksjon med ca 50 % stilling assistent ute i tjenesten.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Mer koordinerte og helhetlig utmåling av praktisk bistand
- ▶ Lik vurdering på saksbehandling
- ▶ Tilført kompetanse for alle brukergrupper

- ▶ Kan oppnå bedre ressursutnyttelse
- ▶ Bedre kontinuitet og tilgang på ulik kompetanse
- ▶ Småjobbsentral (av frivillige) er opprettet i 2019, kan ta noen oppgaver kommunen har gjort?

Negative konsekvenser

- ▶ Enkelte enheter må avgi ressurser og mister direktekontakt med ambulant virksomhet
- ▶ Splitting av fagmiljø og etablerte tverrfaglige arenaer kan bli borte
- ▶ Brukerbetaling kan føre til at enkeltbrukere ikke tar imot nødvendig praktisk bistand

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Økt kostnad (lederressurs bør økes)	-0,25	-0,25	-0,25	-0,25
Forventer lavere kostnader på sikt; ved å gjøre mer mindre, benytte tilgjengelige ressurser bedre		0,3	0,4	0,5
Netto, årlig effekt	-0,25	0,05	0,15	0,25

Hva mer må utredes?

- ▶ Samkjøring av praktisk bistandsoppgaver ses på som en oppstart på en større «omorganisering» av tjenestene
- ▶ Dersom tiltaket skal gjelde flere tjenester enn praktisk bistand, må det gjennomføres et eget prosjekt med involvering av ansatte, tillitsvalgte og ledelse. Krever tid.
- ▶ Forutsetning at tildelerenheten er etablert ved sammenslåing av hele tjenesten.
- ▶ Jobbe videre med å utrede og få oversikt over mulige løsninger og organisering.
- ▶ Dette tiltaket vil kunne utvides til også å gjelde andre typer døgnbaserte hjemmetjenester; slå sammen psykisk helse og rustjeneste, hjemmetjeneste (hele tjenesten), deler av TIFU sine ambulante tjenester, og ergo- og fysioterapitjenesten («alle 2540 tjenester»). Disse alternativene krever mer tid til utredning og beregning, og er ikke utredet i denne rapporten.

6.5.4 Tiltak 4 – Kommunal drift av BPA

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Pr i dag kjøper Våler kommune tjenesten Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) av ULOBA til noen få brukere. BPA er en rettighetsfestet ordning for brukere med omfattende bistandsbehov (mer enn 25 t/uka). Ingen av brukerne har så høyt uketimetall, men det har av praktiske årsaker vært organisert gjennom ULOBA.

I forhold til økonomi ser vi at det kan være hensiktsmessig og legge tjenesten under kommunal drift, da den har en del til felles med omfattende praktisk bistand

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Økonomisk gevinst
- ▶ Ansatte kan muligens få større stillingsstørrelser ved å fordel BPA timer på faste tilsatte i små stillinger.
- ▶ Kan ha «bedre kontroll» med ressursbruken, kan raskere få oversikt over om tjenestenivå er korrekt over tid.
- ▶ Ansatte kan få bedre arbeidsmiljø, ved å ha kontakt med andre ansatte.
- ▶ Arbeidsgiver blir Våler kommune, som har erfaring som arbeidsgiver.
- ▶ Bruker vil slippe å ha arbeidsgiveransvar.

Negative konsekvenser

- ▶ Brukeren av BPA får ikke bestemme hvem som skal ansettes.
- ▶ Bruker «eier» ikke ordningen/ikke få full råderett overfor assistenten.
- ▶ Bruker vil muligens mene at man tar vekk et gode.
- ▶ Bruker er ikke arbeidsgiver.

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Tiltaket avvikles/nytt kommunalt tiltak etableres	0,1	0,22	0,22	0,22
Netto, årlig effekt	0,1	0,22	0,22	0,22

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

- ▶ Kan bli klager fra bruker, men det er opp til kommunen hvordan man velger å organisere tilbudet for BPA.
- ▶ Brukere må varsles om omlegging av ordningen
- ▶ Avtalen med ULOBA må sies opp ganske raskt (slutten 2019/starten 2020).

6.5.5 Tiltak 5 – Etablere bofelleskap for psykisk utviklingshemmede med økt behov for somatiske helsetjenester

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Samlokalisere de eldre og/eller de mest pleietrengende på samme sted.

En avdeling for TIFU – eldre beboere og beboere med store somatiske utfordringer i nær tilknytning til VOS pga. tilgangen til sykepleiere, nærhet til ergo – og fysioterapitjenesten, samt tilsyn fra lege jevnlig. Hvis TIFU kan gå fra 3 til 2 omsorgsenheter, vil dette igjen kunne frigjøre en enhet til for eksempel rus/psykiatri. Men dette vil da evt. kunne medføre at også andre brukere i TIFU vil måtte bytte boliger.

Tabellen under viser beregnet lønnskostnad og mindreinntekt på ressurskrevende beregning. Vi vil med andre ord ikke få noen økonomisk effekt av dette tiltaket, så lenge refusjonsordningen fra staten er slik den er i dag (beregningen under viser et utgangspunkt på tre brukere samlokalisert). Men Staten gir signaler om at refusjonsordningen på sikt vil bli endret, og da vil vi være tjent med å «starte jobben» med å samle brukerne for å kunne ta ut en økonomisk effekt på dette i fremtiden. Samtidig vil kvaliteten på tjenestene bli bedre og mer tilpasset brukergruppen.

Utfordring: Noen av brukerne har fått vedtak om boligtilbud som er livslang. Derfor blir et godt samarbeid med bruker, verge og/eller pårørende viktig her, slik at de ser gevinsten for bruker i form av kvalitet og rett tilpasset tjeneste ut fra utfordringer og behov.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Økonomisk gevinst på sikt
- ▶ Bedre tilpasset tjeneste
- ▶ Bedre kvalitativt
- ▶ Bedre utnyttelse av tjenesten, ved å organisere i en stor enhet/større enheter
- ▶ Bedre arbeidsbetingelser for de ansatte (tilrettelegging for hjelpemidler osv).
- ▶ Nærmere somatisk kompetanse (eks. ved å legge det i tilknytning til VOS)
- ▶ Legevisitt i nær tilknytning (slipper å dra brukerne ut når de er syke)
- ▶ Frigjøre en bolig til bruk for rus/psykiatri. Dette forutsetter at vi flytter på flere brukere enn de eldre og/eller mest pleietrengende, til de ledige leilighetene som da blir.
- ▶ Bredere fagmiljø rundt brukerne.

Negative konsekvenser

- ▶ Mindre fleksibilitet/ mulighet for enkelt-tilpasninger/ utflukter.
- ▶ Uro for brukerne ved flytting. Kan føre til økt personalbehov (for en periode?).
- ▶ Overtallighet og behov for omplassering av ansatte.

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Beregnet lønnskostnad bo-fellesskap			3,4	3,4
Mindreinntekt på ressurskrevende			-3,5	-3,5
Netto, årlig effekt	0,0	0,0	-0,1	-0,1

Konklusjon: ikke økonomisk lønnsomt med dagens refusjonsordning for ressurskrevende tjenester.

Kommunen får mer enn alle andre sammenlignbare kommuner i refusjon for ressurskrevende brukere pr i dag.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Forutsetning: egnet boenhet for samlokalisering, bygge eller bygge om. Et alternativ kan være avdelingen hvor Fysikalsk institutt er i dag, men der går leiekontrakt ut først i 2023.

Risikomomenter:

- ▶ At vi ikke får flyttet alle brukerne, slik at vi får frigjort boenheter til andre brukergrupper.
- ▶ Brukersammensetning vil kunne gi utslag på innsparingseffekten.
- ▶ Staten endrer refusjonsordningen. Kommunen ingen innvirkning.
- ▶ Mulig bortfall av et vesentlig tilskudd hvis ordningen ikke blir endret, eller evt. før den blir endret.

Hva mer må utredes?

- ▶ Dialog og samarbeid med pårørende.

- Se på ulike mulige boenheter

6.5.6 Tiltak 6 – Økt bruk av velferdsteknologi

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Hensikten med velferdsteknologi er å understøtte og forsterke brukerens trygghet, sikkerhet, muliggjøre økt selvhjelpenhet, medbestemmelse og livskvalitet. Det bør ligge til grunn en gevinstrealisering og/eller kvalitetsforbedring ved innføring av velferdsteknologiske løsninger i tjenestene. Eksempler på velferdsteknologi er blant annet trygghetsalarmer, medisinske dispensere, digitalt tilsyn, GPS lokalisering, elektroniske dørlåser, kollegavarsling og andre varslingssystemer. Private løsninger kan være robotstøvsugere, «padder» til gressklipping og ulike kommunikasjonsmuligheter med familie, venner, hjelpeapparat.

Innføre velferdsteknologi for å redusere antall nattevakter i TIFU

Reduksjon av to nattevakter (1,2 årsverk) ved innføring av velferdsteknologiske løsninger på natt.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- Økonomisk gevinst
- Trygghet for ansatte ved å kunne tilkalle hjelp.
- Kompetanseutvikling
- Økt trygghet for brukere av tjenesten
- Innsparing ved færre besøk i forhold til medisinerings
- Digitalt natt-tilsyn- unngå å vekke brukere på natt.

Negative konsekvenser

- Mindre «varme hender»
- Kan føles som overvåking
- Krever god innsikt i GDPR
- Krever ansatte som har evne og vilje til å bruke velferdsteknologi (følge med i tiden)
- Usikre ansatte pga nye/flere brukere å forholde seg til
- Usikre ansatte ift om teknologien vil fungere slik den skal
- Færre stillinger som ansatte kan søke på. Noen ønsker seg større stillinger.

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Innsparing årsverk/ bremse utviklingen				
Redusert nattevakt 2*0,6 årsverk på TIFU	0,75	0,75	0,75	0,75
Netto, årlig effekt	0,75	0,75	0,75	0,75

2019 blir brukt som «tilvenning» /etablering av teknologi og trygge ansatte med dobbelkjøring med ansatte og teknologi. Evt. mulig oppstart i nov./des.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

- Forutsetningen er at vi får teknologien til å fungere etter intensjon og ønske.
- Driftstekniker bør ha god IT kompetanse

- ▶ At vi ikke får nye brukere med andre behov/endrede behov, enn det som er pr. i dag.
- ▶ Vi har også implementert kollegavarsling slik at man kanskje kan spare inn noe ved at vi ikke behøver å gå to ansatte til brukere. Gjelder både for TIFU og Hjemmetjenesten.
- ▶ Medisindispensere som varsler om man glemmer å ta medisinen. Dette har vært vurdert, men pr. i dag er det ikke behov for det. Hjemmetjenesten må uansett innom for andre oppgaver for de aller fleste. Dette kan endre seg, og dersom vi i framtiden får flere brukere som kan ha nytte av denne type teknologi, vil dette være et alternativ.
- ▶ Prosjektet med velferdsteknologi vil fortsette videre inn i 2020 dersom det er prosjektmidler til det, og vi følger utviklingen nøye i forhold til nye metoder som kan redusere kostnader samt forbedre tjenesten. Vanskelig å beregne økonomisk effekt på disse tiltakene, men ved innføring av nye tiltak, så bør de ha en faglig og økonomisk effekt.
- ▶ Ved å bruke velferdsteknologiske løsninger vil man muligens kunne «vokse mer mindre»

6.5.7 Tiltak 7 – Økt lederstøtte og bedre personaloppfølging

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Våler kommune er en aktiv IA kommune. For å ivareta dette er det utarbeidet en mål- og handlingsplan for IA-arbeidet. I dette ligger:

- ▶ Etablere egen area for HMS/IA drøftinger
- ▶ Personalmøter – jevnlig
- ▶ Vernerunder – årlig
- ▶ Oppfølging av sykefravær – jevnlig
- ▶ Medarbeidersamtaler – årlig
- ▶ Medarbeiderundersøkelser m/oppfølging – hvert annet år
- ▶ Arbeidsmiljøutvalget – ved behov, men ca. 4 ganger per år
- ▶ Samarbeid med bedriftshelsetjenesten – plan er utarbeidet, ellers ved behov
- ▶ Samarbeidsmøter med tillitsvalgte og verneombud – månedlig
- ▶ AKAN arbeid – ved behov
- ▶ Medlem i frisklivssentralen – tilbud til ansatte om gratis trening på ungdomsskolen

Økt lederstøtte fra stabsfunksjonene til virksomhetene kan frigjøre ressurser hos virksomhetsledere slik at de i større grad kan drive med utvikling og personaloppfølging – herunder arbeide mer målrettet med inkluderende arbeidsliv. Økt fokus på god personaloppfølging, strategi og utvikling vil kunne medføre at tjenesteleveransen kan løses på en bedre måte.

Videre kan økt samarbeid mellom stabsfunksjonene og virksomheten medføre bedre kvalitet på budsjett og rapportering. Dette vil sikre et bedre beslutningsgrunnlag og sikre at riktige tiltak iverksettes til rett tid slik at overskridelser unngås.

Økt fokus på innkjøp og oppfølging av inngåtte avtaler med leverandører vil også kunne medføre reduserte kostnader til kjøp av varer og tjenester.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Trygge medarbeidere.
- ▶ Redusert sykefravær.
- ▶ Lavere sykelønnskostnader
- ▶ Økt fokus på strategi og utvikling
- ▶ Kompetanseheving i organisasjonen

- ▶ Iverksetting av riktige tiltak til rett tid

Negative konsekvenser

- ▶ «Tung» stab
- ▶ Usikker økonomisk gevinst
- ▶ omplassering av ansatte til andre oppgaver/tjenester

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Redusert sykefravær 1%	0,07	0,07	0,07	0,07
Netto, årlig effekt	0,07	0,07	0,07	0,07

Redusert sykefravær med 1% er basert på kostnader i arbeidsgiverperioden samt netto kostnad ved bruk av sykevikar på pleie og omsorg. Tallene er basert på faktisk sykefravær pr. 31.07.19. For kommunen totalt vil en reduksjon i sykefravær på 1% utgjøre ca 0,07 mill. kr – for helse og omsorg 0,05 mill. kr.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Forutsetninger

- ▶ Bedre rutiner/bedre systematikk for arbeidsevneavklaringer for å få rett bemanning på rett sted. Dette innebærer også en systematisk dokumentasjon overfor NAV.
- ▶ Gjennomgang av arbeidsprosesser i stab for å frigjøre ressurser til økt lederstøtte innenfor dagens bemanning

Hva mer må utredes?

- ▶ Eventuell vurdering av andre effekter enn redusert sykefravær – f.eks. bedre utnyttelse av rammeavtaler
- ▶ Kostnader knyttet til omplasseringer.
- ▶ Lik lederstruktur på tvers av hele helse- og omsorgssektoren
- ▶ Eventuelt hva sykefraværet koster oss i produksjonstap

6.5.8 Tiltak 8 - Justert brukerbetaling på Bofellesskapet

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Våler Omsorgssenter og Hjemmetjenesten drifter i fellesskap Bofellesskapet, som er små hybler eldre har mulighet til å leie, det finnes 18 hybler til utleie. Husleie dekker husleie rom, full pensjon, vask av rom/fellesarealer, vask av privattøy, leie/vask av sengetøy/håndklær

- ▶ Hybel med omsorgspakke koster pr 2019; kr 7856
- ▶ Hybelleie fra kr 2339/2839 (større enhet) (inntekt til Teknisk)
- ▶ Kost 4 måltider mm kr 4278 (inntekt til VOS)
- ▶ Vask kr 1050 (inntekt til VOS)

Det kan se ut som om både husleie og omsorgspakke er noe lavt priset, hvis man sammenligner med utleieenhet på Vålertunet og vederlag institusjonsplass.

Krever innarbeidelse i gebyrregulativet i budsjettprosess 2020, kan økes opp med husleie del først og deretter kost og vask for eksempel over tre år

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Tjenesten prissettes mer korrekt
- ▶ Høyere inntekt til kommunen

Negative konsekvenser

- ▶ Høyere utgift enn tidligere for bruker

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt økning fra 2019 pris	2020	2021	2022	2023
Husleie del økes med kr 300 - 500,- pr mnd (indeks reguleres deretter årlig)	0,064	0,064	0,096	0,096
Kostdel økes med kr 300 – 600 pr mnd. over 4 år (Økes årlig reel prisvekst)	0,064	0,064	0,130	0,130
Vask økes med kr 150 – 300 pr mnd. over 4 år (Økes årlig reel prisvekst)	0,028	0,028	0,038	0,057
Netto, årlig effekt	0,156	0,156	0,264	0,283

Jobbes inn i gebyrregulativ for 2020 og informasjon sendes ut i november 2019.

Økes over fire år hvor man i 2023 bør betale rundt kr 10 000 – 11 000 for en hybel med «omsorgspakke».

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Kommunestyre må fatte vedtak hvert år gjennom gebyrregulativ, og administrasjonen må effektivisere vedtatt plan.

6.5.9 Tiltak 9 – Søke om tilskudd til omstilling og utvikling

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Omstillingsprosjektet vil kreve mye av organisasjonen og lederne. Våler har 2-nivå-modell med marginale lederressurser på flere områder. Strategiske, langsiktige plan- og lederoppgaver nedprioriteres i en hverdag full av driftsoppgaver. For å frikjøpe nøkkelpersonell og ledere i gjennomføringsfasen bør kommunen søke ekstern finansiering av omstillingsarbeidet.

Fylkesmannen, KS organisasjonsutvikling, KS OU-midler, direktorater og departementer samt andre instanser?

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Tidsbegrenset periode med økte lønns- og personalressurser til omstillingsarbeid
- ▶ Frikjøp av egne ansatte med kjennskap til organisasjonen kan gi effektive og gode prosesser
- ▶ Evt. innkjøp av konsulenttjenester kan gi nye, objektive innspill i omstillingsprosesser og god prosessledelse
- ▶ Avhengig av modell for gjennomføring kan prosess gi god forankring og involvering

Negative konsekvenser

- ▶ Nåværende organisasjon må frigi tid til planlegging, involvering, søknadsskriving, rekruttering og rapportering.
- ▶ Evt. ekstern konsulentbistand kan oppleves fremmedgjørende og gi lite eierforhold til prosess og resultat

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Anslag tilskudd til omstillingsarbeid fra eksterne tilskuddsordninger	0,5	0,5		
Mulig kostnad frikjøp av egne ansatte / innleie konsulenter	-0,2	-0,2		
Netto, årlig effekt	0,3	0,3	0,0	0,0

Ulike søknadsfrister for ulike ordninger. Omstillingsplan må være ferdigstilt og ligge til grunn for søknader. Allerede søkt skjønnsmidler for utredning av samarbeid med Elverum.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Tilskuddsgivere må vurdere våre søknader positivt og prioritere våre tiltak fremfor andre.

Søknader om tilskudd må være forankret både administrativt og politisk.

Hva mer må utredes?

Finne tilskuddsgivere, utarbeide omstillingsplan, intern administrativ forankring, politiske vedtak.

6.5.10 Tiltak 10 – Inndragning av privat fysioterapihjemmel

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Nedtrapping gradvis fra 100% til 0% i perioden 1.6.18-1.6.20. Inndragning av full hjemmel privatpraktiserende fysioterapeut fra 1.6.2020.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Frigitte midler omdisponeres delvis til kommunal fysioterapitjeneste
- ▶ Kommunal fysiotjeneste vil i større grad enn private kunne ivareta lovpålagte oppgaver innen rehabilitering, barn, unge, funksjonshemmede og forebygging.

- ▶ Kommunal fysioterapeut vil i større grad kunne bidra til koordinerte tverrfaglige tjenester til pasienter som har rett til og behov for fysioterapi i sitt behandlingsløp
- ▶ Reduksjon i kostnad til kjøp av tjenester fra private til rehabilitering

Negative konsekvenser

- ▶ Markant reduksjon i tilgang på private fysioterapitjenester for innbyggerne.
- ▶ Økte ventelister og lang ventetid for enkelte pasientgrupper
- ▶ Økt press på gjenværende private fysioterapeuter
- ▶ Streng prioritering av inntak av nye pasienter – kortere behandlingsløp og tilbud
- ▶ Kronikergrupper vil ikke kunne motta like godt tilbud som før.
- ▶ Bedriftsøkonomiske konsekvenser for instituttet som mister en hel hjemmel
- ▶ Utbetaling av kompensasjon for økonomisk tap fratreddende fysioterapeut lider ved å ikke kunne overdra sin praksis

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Reduksjon i driftstilskudd til privatpraktiserende fysio minus bortfall husleie og utbetalt kompensasjon				
Netto, årlig effekt	0,23	0,37	0,37	0,37

Som følge av hjemmelshavers ønske om å ta ut alderspensjon er det inngått avtale om nedtrapping, inndragning og kompensasjon. Hjemmel til privatpraktiserende fysioterapeut ble tidlig i 2019 trappet ned fra 100 til 80%. Ytterligere nedtrapping fra 100% til 50% fra 1.9.19 og inndras helt fra 1.6.2020.

Sak er behandlet administrativt jfr. ASA 4313, pkt. 12. Etter gjennomført tiltak vil kommunen ha 2,6 årsverk privatpraktiserende fysioterapeuter mot 3,6 årsverk tidligere. Kommunen opprettet i 2019 ny kommunefysioterapeutstilling i 60%, og vi forventer oppgaveoverføring og styrking av tilbudet til enkelte brukergrupper.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Det forutsettes at ny kommunal fysioterapiressurs kan ta saker som private tidligere har løst. Dimensjonering av kommunal stilling må evalueres og vurderes underveis.

Risiko for klager fra pasienter som ikke får tilgang til forventet tilbud privat.

Risiko for overbelastning på de gjenværende privatpraktiserende fysioterapeutene.

Hva mer må utredes?

Ferdig utredet og avtaler er signert.

6.5.11 Tiltak 11 – Redusert bemanning i psykisk helse og rustjeneste (PHRT)

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Vakant 100% stilling spesialsykepleier fra 1.8.2019. Ansatt sluttet for å gå over i annen stilling. Stillingen lyses ikke ut og holdes vakant.

Omplussing 80% stilling spesialsykepleier fra PHRT til ledig stilling i hjemmetjenesten fra juli 2019. Overtallig som følge av oppgavebortfall pga. kjøp av heldøgns omsorgstjenester eksternt.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Kompetanseoverføring fra Psykisk helse og rustjeneste til hjemmetjenesten.
- ▶ Oppgaveoverføring fra PHRT til hjemmetjenesten
- ▶ Ledig kapasitet som følge av oppgavebortfall i rusteamet utnyttes bedre i hjemmetjenesten
- ▶ Tvinger frem satsing på gruppebaserte tilbud og digitale hjelpemidler/selvhjelpstilbud.

Negative konsekvenser

- ▶ Sårbar og sterkt redusert grunnbemanning i psykisk helse og rustjeneste
- ▶ Ledig stilling kommunepsykolog er utlyst 2 ganger uten kvalifiserte søkere. Økt arbeidspress og flere oppgaver faller på gjenværende ansatte.
- ▶ Tjenesten gjør seg enda mer avhengig av eksternt tilskuddsfinansiering når grunnbemanning reduseres og deler av staben lønnes av prosjekt- og utviklingsmidler fra Fylkesmannen og Helsedirektoratet. Usikker finansiering av utviklings- og driftsoppgaver.
- ▶ PHRT mister kompetanse og erfarne medarbeidere
- ▶ Innføring av strengere inntakskrav, ventelister og redusert tjenestetilbud
- ▶ Omstilling fra individuelle tilbud til gruppebaserte tilbud
- ▶ Omplussert ansatt må gå over fra dagarbeid til turnusarbeid etter omplussing
- ▶ Kjøp av privat heldøgns omsorgstjeneste til enkeltbrukere «spiser opp» effekt av nedbemanning. Kommunen har pr. i dag ikke egnet bolig eller bemannet bolig med relevant kompetanse blant ansatte som bruker kan benytte, og vi må kjøpe tjenester privat.

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Nedtrekk 1,8 årsverk i PHRT og vakant psykologstilling, samt bruk av tilskuddsmidler til utviklings- og driftstiltak	1,2	1,2	1,2	1,2
Netto, årlig effekt	1,2	1,2	1,2	1,2

Tiltakene er allerede gjennomført pr. august 2019. Avtaler er signert og iverksatt.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Fra 1.1.20 er det lovkrav at kommunen må ha tilknyttet seg psykolog. For å kunne holde spesialsykepleierstilling vakant over tid, må psykologressurs tilkomme tjenesten. Samarbeid med nabokommuner er under utredning.

Risiko for at gjenværende ansatte ikke har tilstrekkelig kapasitet til å yte tjenester til nye henviste saker. Terskel for å få bistand vil måtte økes. Strengere inntakskrav. Færre får tilbud om tjenester. Brukere og pårørende kan klage på manglende tilbud.

Risiko for bortfall av eksterne tilskuddsmidler som i dag finansierer ca 2,8 årsverk i tjenesten.

Risiko for å miste midlertidige ansatte i tilskuddsfinansierte engasjementstillinger når fremtidig finansiering er usikker.

Hva mer må utredes?

Psykologtilknytning innen 1.1.20.

Mangel på egnede boliger til brukergruppen utløser behov for kjøp av tjenester eksternt. Boligtilbud med/uten bemanning for alle brukergrupper bør utredes

6.5.12 Tiltak 12 – Oppsigelse av avtale om interkommunalt akutt døgntilbud (IKAD)

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Dette er en lovpålagt tjeneste. Elverum er vertskommune for IKAD for Åsnes, Åmot og Våler. Åsnes har sagt opp avtalen fra 1.1.20, og vil organisere tilbudet i egen kommune. Det er tidligere utredet mulig samarbeid Åsnes-Våler, som kan effektueres etter evt. oppsigelse. Årlig kostnad for Våler pr. d.d.; ca 1 million kr. Svært lav beleggsprosent; Våler har brukt tjenesten ca 15 døgn pr. år.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Økonomisk innsparing
- ▶ Tjenesten for somatiske pasienter legges til VOS korttidsavdeling, og for rus/psykiatri til Åsnes. Brukere, pasienter og pårørende slipper lang transport/ nærere hjem.
- ▶ Fastleger henviser til kjente forhold, og følger selv opp egne pasienter i KAD-seng.
- ▶ Økt kompetanse på egen korttidsavdeling

Negative konsekvenser

- ▶ Minimumsløsning som ikke tilfredsstiller krav gitt i nasjonale anbefalinger for denne tjenesten
- ▶ Ny tilleggsoppgave for fastlegene
- ▶ Sengene får ikke tilgang til legetilsyn hele døgnet som veilederen krever
- ▶ Ny tilleggsoppgave for VOS – beslaglegger en seng i korttidsavdeling
- ▶ Krever tilleggsavtale om kjøp av tjenester i Åsnes for rus og psykisk helse-pasienter

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Oppsigelsestid avtale 1 år	0	1	1	1
Økt ressurs VOS/kjøp tjenester Åsnes	0	-0,5	-0,5	-0,5
Netto, årlig effekt	0,0	0,5	0,5	0,5

Oppsigelse vil først ha virkning fra 2021. Nytt lokalt tilbud oppstart 1.1.21.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

- ▶ Daglegevaksle og sykehjemslege må påregne noe merarbeid. God avtale med sykehjemslege om bruk av ubunden tid (40% pr. i dag).
- ▶ Usikkert anslag kostnad økt ressurs og kjøp av tjenester
- ▶ Forutsetter fleksibel avtale med Åsnes
- ▶ Forutsetter samarbeid med fastlegene og deres faglige godkjenning av alternativ løsning.

Hva mer må utredes?

- ▶ Oppsigelse av gjeldende avtale med Elverum. Ressursbehov for opprettelse av en seng på korttidsavdeling VOS. Samarbeidsavtale med Åsnes.
- ▶ Plan for lokal drift av tiltaket i samarbeid med tillitsvalgte, ansatte, ledelse og fastleger
- ▶ Tilleggsavtale med fastlegene.

6.5.13 Tiltak 13 – Overta driften av trygghetsalarmene

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Våler kommune har hatt trygghetsalarmer i mer enn 20 år og kjøpt tjenesten «Trygghetsalarmer» av Midt-Hedmark og «Vakt og alarm» for brukerne av tjenesten. I forbindelse med overgang fra analoge til digitale løsninger åpnet det seg nye muligheter og Hjemmetjenesten har kunnet ta over drift av trygghetsalarmene for 100 brukere fra juli 2019. Brukerbetaling går direkte til kommunen, ca 0,3 mill. kroner i netto inntekt årlig.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Vi kjenner brukerne
- ▶ Trygghet for brukere – de kjenner oss
- ▶ Kort responstid
- ▶ Krever ansatt(e) med IT kunnskap for montering og oppfølging

Negative konsekvenser

- ▶ Ingen «siling» av falske alarmer, mer å gjøre for Hjemmetjenesten
- ▶ Meransvar for medarbeidere/kommunen
- ▶ Har vært litt oppstartsproblemer
- ▶ Merarbeid med fakturering
- ▶ Krever ansatt(e) med IT kunnskap for montering og oppfølging, sårbart?

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Netto, årlig effekt	0,3	0,3	0,3	0,3

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

- ▶ Prosjektet har vært et produkt av et samarbeidsprosjekt med region Sør-Østerdalen om velferdsteknologi. Prosjektet avsluttes 31.12.2019, men vi prøver å finne andre måter å samarbeide på tvers av kommunene.

- ▶ I Våler har vi et arbeidsutvalg som består av ergoterapeut, virksomhetsledere og representanter fra hjemmetjeneste, psykiatrisk tjeneste og TIFU
- ▶ Prosjektet ble drevet med prosjektmidler og ekstern finansiering. Så inntektene kan regnes fra Juli 2019, 280 000 kr per år

Hva mer må utredes?

Mulighet for et etableringsgebyr for nye brukere av tjenesten. Dette har de i andre kommuner. Finne ut hvilket nivå man kan legge det på. Evt. inntas i gebyrregulativet.

6.5.14 Tiltak 14 - Kjøp av private tjenester

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Smådriftsulemper og begrensede ressurser gjør at Våler kommune i særlige tilfeller må benytte seg av eksterne samarbeidspartnere for å gi nødvendige helse- og omsorgstjenester.

Ett kjøp av privat tjeneste ble avsluttet og overført til kommunal omsorg i 2019. Tiltaket er allerede i drift.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Aktuell bruker som ble overflyttet til kommunal plass har vært vellykket.

Negative konsekvenser

- ▶ Eksternt tilbud kan oppleves negativt for bruker som må flytte ut av kommunen
- ▶ Økonomisk stor belastning for kommunen ved kjøp av kostbare tjenester

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Tatt tilbake til kommunal omsorg 2019	0,5	0,5	0,5	0,5
Kjøp av privat heldøgns omsorg nye brukere vil gi økt kostnad i perioden. Synliggjøres i konsekvensjustert budsjett 2020				
Netto, årlig effekt	0,5	0,5	0,5	0,5

Tilbakeføring er gjennomført. Kjøp av eksterne tjenester for nye brukere er avtalefestet for 2019 og fremover.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Mulig reduksjon i kostander på sikt som følge av vellykket oppfølging og behandling av bruker eksternt.

Mulig økning i kostnader dersom andre brukere får behov vi ikke er i stand til å møte som følge av manglende kompetanse eller egnet botilbud.

Hva mer må utredes?

Rammeavtaler for kjøp av heldøgns omsorgstjenester.

6.5.15 Tiltak 15 – Videreutvikle tilbudet om aktivitetsplikt

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

NAV Våler kjøper i dag 4 plasser ved Våler Vekst, øremerket aktivitetsplikt for sosialhjelp. Tiltaket heter #Los meg frem, og prioritert målgruppe er ungdom under 30 år. 1 plass koster kr 8000 pr måned.

Man kan redusere tiltaket med en plass, og videreføre tre plasser for 2020. For så å redusere med ytterligere en plass for 2021. NAV kan overta noe av ansvaret for oppfølging av aktivitetsplikten i egenregi, noe som forutsetter god samhandling med andre enheter i kommunen (ved bruk av praksisplasser). NAV Våler har tidligere prøvd å ha ansvar for aktivitetsplikten selv, men har opplevd at det da blir veldig sårbart for eksempel ved sykdom og ferieavvikling. En ser også at man bør ha tiltaksplasser som ved Våler Vekst, som kan startes opp meget raskt og som tilbyr veldig tett oppfølging av deltakerne.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Økonomisk innsparing
- ▶ Kommunen som opplæringsarena, ved bruk av praksisplass

Negative konsekvenser

- ▶ Ser at det kan være en lenger prosess for å starte opp tiltak i kommunen.
- ▶ Tidkrevende for NAV – kontoret å følge opp aktivitetsplikten i egenregi. Krever at kontoret har personalressurs(er) til dette.

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Redusere 1 plass 2020, 1 plass til fra 2021	0,1	0,2	0,2	0,2
Netto, årlig effekt	0,1	0,2	0,2	0,2

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Forutsetningen for at dette skal kunne la seg gjennomføre, er at NAV klarer å følge opp aktivitetsplikten selv. Det vil kreve at det settes av personalressurs på kontoret til dette, som får tid til å følge opp de aktuelle deltakerne og arbeidsgiverne tett. Risikoen er at hvis dette ansvaret ligger hos en ansatt, vil det være sårbart ved for eksempel sykdom og ferieavvikling (fravær). En annen risiko er at ved å fristille en ansatt til å drive med oppfølging av aktivitetsplikten, kan dette medføre merarbeid på de andre ansatte som overtar dennes arbeidsoppgaver og en merbelastning på kontoret.

Hva mer må utredes?

Kontoret må avklare om det har personalressursen(e) som kan få ansvaret for å følge opp dette.

6.5.16 Tiltak 16 – Vurdere rutiner for tidlig avklaring av rettigheter ift Folketrygd for langtidsmottakere av sosialhjelp

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Forsterket oppfølging på langtidsmottakere av sosialhjelp. Forsterket oppfølging innebærer at man gjennomfører en grundig kartlegging av de deltakerne som er i gruppen langtidsmottakere av sosialhjelp. Kartleggingen kan for eksempel resultere i overgang til tiltak som på sikt kan resultere i arbeid, eller at det vurderes som at personen kan fylle vilkår for en varig ytelse fra NAV (uførepensjon).

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Innsparing på kommunalt budsjett
- ▶ Få avklart «riktig» ytelse til rett tid
- ▶ Ved overgang til arbeid – gevinst for både bruker og kommunen

Negative konsekvenser

- ▶ Våler ligger høyt på uførestatistikk i Norge, dette vil kunne øke
- ▶ Flytter utgiften fra kommune til stat, ved for eksempel tiltakspenger og uførepensjon.

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Nye brukere overført fra 2020	0,24	0,48	0,48	0,48
Allerede gjennomført i 2019	0,35	0,35	0,35	0,35
Netto, årlig effekt	0,79	0,83	0,83	0,83

Det er vanskelig å si hva som blir netto årlig effekt, da det vil avhenge av hvor mange nye søkere som har behov for økonomisk sosialhjelp. I 2017 kom det 48 nye brukere, og i 2018 var tallet 63. Per 24.09.19 er dette tallet 38 for 2019. Tallet varierer og er umulig å forutse.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Forutsetningen for at dette skal bli en innsparing, er at man lykkes med kartleggingen og finner «riktig» tiltak for den enkelte. Det fordrer at den det gjelder er villig til å gjennomføre de tiltak og forslag som NAV foreslår, eller i enkelte tilfeller krever, for at man skal få vurdert riktig (for eksempel opp mot regelverket for uførepensjon).

Risikoen er at man ikke får gjennomført nødvendig kartlegging. Risikofaktorer kan være; sykdom, manglende motivasjon, møter ikke opp til avtaler, rus, tilgang på tiltaksplasser.

Hva mer må utredes?

Hvordan man kan etablere gode rutiner på å følge opp denne gruppen. Dette arbeidet har startet.

6.5.17 Tiltak 17 – Effektiv NAV-ledelse

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

NAV-leder går ut i pensjon og det er tilsatt ny felles NAV leder for Elverum og Våler. Tidligere NAV-leder var lønnet av Våler kommune, mens ny leder lønnes av staten. Dette innebærer at Våler kommune sparer et årsverk på denne omorganiseringen.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Innsparing et årsverk
- ▶ Større faglig miljø

Negative konsekvenser

- ▶ Muligens utvidede oppgaver for NAV-ansatte i Våler
- ▶ Ikke like høy grad av stedlig ledelse

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Reduksjon i lederårsverk	1,0	1,0	1,0	1,0
Netto, årlig effekt	1,0	1,0	1,0	1,0

- ▶ Effekten kommer allerede fra 15.09.2019 når NAV-leder fratrer sin stilling (0,3 mill)
- ▶ I innsparingen er det beregnet 14,3% feriepenger (ansatte over 60 år), 20,77% pensjonskostnad (basert på prognose for 2020) og 10,6% arbeidsgiveravgift (sone 2).

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Ingen

Hva mer må utredes?

Allerede gjennomført.

6.5.18 Tiltak 18 – Strengere rutine ved tildeling om økonomisk sosialhjelp

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Innskjerpet rutine i henhold til Lov om sosiale tjenester i NAV § 20, bruk av vilkår om realisere formuesgoder / selge verdigjenstander ved søknad om økonomisk sosialhjelp

Søknader om økonomisk sosialhjelp behandles Lov om sosiale tjenester i NAV. Jamf § 20 kan det stilles vilkår til søker, blant annet om at man skal realisere formuesgoder. Dette innebærer at søker må benytte oppsparte midler eller selge gjenstander med omsetningsverdi som ikke er nødvendig for livsoppholdet.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Økonomisk innsparing
- ▶ Følge lovverket med rettferdig tildeling

Negative konsekvenser

- ▶ Risiko for at antall klagesaker øker
- ▶ Økt saksbehandlingstid

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Reduserte utgifter til økonomisk sosialhjelp	0,1	0,1	0,1	0,1
Netto, årlig effekt	0,1	0,1	0,1	0,1

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Forutsetningen for at dette kan gjennomføres er at det er verdigjenstander vi kan stille vilkår om at kan selges.

6.5.19 Tiltak 19 – Aktiv partnerskapsrolle i barnevernet sammen med Åsnes og Grue

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Våler kommune ønsker å ta en mer aktiv partnerskapsrolle i det interkommunale barnevernet i Solør.

Agenda Kaupang har bistått kommunen med økonomiske analyser og vurderinger hvor barnevernet er sammenlignet med andre kommuner.

Ambisjonene er å kunne påvirke og samarbeide barnevernet på følgende områder:

- ▶ Helhetlig brukerforløp og koordinatorfunksjonen
- ▶ Redusere antall akutt plasseringer
- ▶ Redusere framtidige plasseringer
 - Organisering av beslutninger på kostbare akutt plasseringer
 - Øke ressursene i deltakerkommunene på beredskapshjem
- ▶ Øke fokus på tidlig innsats og økt dialog, veiledning og samarbeid mellom instanser som jobber med barn og ungdom fra Våler
 - Innhente samtykke om deling av informasjon på samarbeid mellom kommunale instanser, bedre dialog og informasjonsflyt mellom alle involverte
- ▶ Redusere administrative kostnader i barnevernstjenesten
- ▶ Økt fokus på oppfølging av tiltak i hjemmet (følge opp effekten av tiltakene)
- ▶ Møte alle nye familier tidlig etter innflytting
- ▶ Sette tverrfaglig «krisestab» i tett samarbeid i kommunen, der man har avdekket store behov/ stor risiko for barnas omsorgssituasjon
- ▶ Økt fokus på familie og nettverk som ressurser for sårbare familier

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Bedre kjennskap og kunnskaper om hverandres tjenester, muligheter/ handlingsrom og utviklingspotensial
- ▶ Bedre samhandling mellom tjenestene som jobber med barn og unge.
- ▶ Familier kan få større medvirkning, ansvar/eierskap til egne utfordringer.
- ▶ Senket terskel for melding og samarbeid med barnevern på et tidligere stadium.

Negative konsekvenser

- ▶ En ny omorganiseringsprosess kan bli krevende for tjenesten og medføre fare for turnover.
- ▶ Endret ressursbruk kan påvirke undersøkelsesarbeidet negativt.
- ▶ Omlegging kan gi negativ effekt på tjenestens resultater ift. måltall for fristbrudd og undersøkelsesplikt

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Mulig omorganisering				
Prioritering av tidlig innsats og dialog, og oppfølging/evaluering/utvikling av tiltak i hjemmet				
Netto, årlig effekt	0,5	1,0	2,0	3,0

Økonomiske konsekvenser og effekt må kvalitetssikres.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Forutsetter at kommunens øvrige forebyggende tiltak (f.eks. helsestasjon, skolehelsetjeneste, barn,- unge og familieteam m.m.) ikke reduseres, men styrkes.

Hva mer må utredes?

Endringene krever omforente planer og målsettinger for omstilling som alle tre samarbeidskommunene er enige om.

6.5.20 Tiltak 20 – Fra plassering utenfor hjemmet til ettervern

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Forutsatt at man klarer å bistå familier med tilstrekkelig og forsvarlig hjelp gjennom tiltak i hjemmet, og ikke må plassere flere barn, vil man i løpet av en 5 års periode ha redusert plasseringer utenfor hjemmet fra 21 til 17 stk., da flere av barna når 18 års alder. Selv om ungdom kan få ettervern frem til 23 år (føringer om at aldersgrensen flyttes til 25 år) vil denne nedgangen i antall plasseringen utgjøre en vesentlig reduksjon i utgifter til denne type tiltak.

Det er imidlertid også varslet endring i kommunenes ansvar for fosterhjemsoppfølgingen fra 2022. Kommunene vil tillegges større ansvar for oppfølging og veiledning, samt at dagens refusjonsordning

vil opphøre. Således er det vanskelig å si hvilken effekt reduksjon i utgifter til plasseringstiltak vil ha i sin helhet for tjenesten.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Kostnadsreduksjon når barn som er plassert utenfor hjemmet blir eldre og går over til ettervern
- ▶ Det kan frigis ressurser til andre oppgaver når flere overføres til ettervern eller avsluttes.

Negative konsekvenser

- ▶ Mulig kostnadsøkning når rett til ettervern heves fra 23 til 25 år
- ▶ Økt behov for ansattressurser til ettervernsarbeid

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Økt kostnad ettervern opp til 25 år		-0,2	-0,2	-0,3
Redusert kostnad fra plassering utenfor hjemmet til ettervern	0	0,5	2	2
Netto, årlig effekt	0,0	0,3	1,8	1,7

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Det forutsettes at man ikke får flere plasseringer utenfor hjemmet. At man jobber godt forebyggende, og kommer tidlig inn til de familier som har utfordringer og trenger hjelp i i fht. sine omsorgsoppgaver.

Hva mer må utredes?

Ingen kommentarer.

6.6 Andre vurderte tiltak som ikke er prioritert i rapporten

Beskrivelse

Tiltakene i dette kapitlet er vurdert som mindre kostnadsbesparende. Av den grunn er de på nåværende tidspunkt ikke prioritert eller beskrevet mer detaljert.

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Vurderte tiltak	2020	2021	2022	2023
Et aldersvennlig samfunn med en helhetlig boligpolitikk - "100 år i egen bolig"	Ikke tallfestet på nåværende tidspunkt			
Interkommunalt samarbeid på flere aktuelle tjenesteområder				
Rammeavtale på heldøgns omsorgstjenester				
"Fra leie til eie" – prosjekt				
Innføre helårsplanlegging med fokus på heltidskultur				

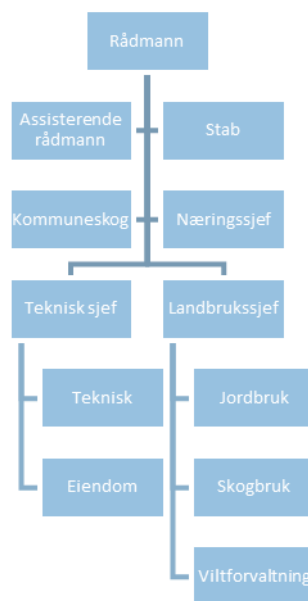
7 Administrasjon, teknisk og landbruk

7.1 Mandatet til arbeidsgruppen

Rådmannen har satt i gang et prosjekt for å skaffe større økonomisk handlingsrom og handlekraft for omstilling og utvikling av kommunen. Det er bestemt at samlet sparekrav settes til 25 millioner kroner.

Oppdraget for arbeidsgruppen for Administrasjon, teknisk og landbruk er å finne effektive tiltak som gir en samlet årlig kostnadsreduksjon på 7 millioner kroner i løpet av 4 år (2020-2023).

7.2 Tjenesteområder under arbeidsgruppens ansvarsområde

- ▶ Sentraladministrasjonen
 - Rådmann
 - Assisterende rådmann
 - IKT
 - Arkiv
 - Servicetorg
 - Personal
 - Lønn
 - Økonomi
- ▶ Kommuneskog
- ▶ Næring
- ▶ Teknisk
- ▶ Landbruk

7.3 Hovedutfordringene for sektoren 2020–2023

- ▶ Å fremskaffe tilstrekkelig kapasitet til å utarbeide planer (kommuneplan, sentrale sektorplaner)
- ▶ Kompetanse sentralt og lokalt i organisasjonen til digitalisering av tjenester
- ▶ Økonomiske utfordringer generelt
- ▶ Økonomiske utfordringer for teknisk sektor

- ▶ Økonomisk handlingsrom til å drive utviklingsarbeid

7.4 Deltakere i arbeidsgruppen

Gruppen har vært ledet av Rådmann Eyvind Alnæs. Deltakernes oppgave har vært å bidra til best mulig utredning av sparetiltakene. Gruppeleder har i samarbeid med de andre lederne bestemt hvilke tiltak som er tatt med på listen.

- ▶ Rådmann Eyvind Alnæs – leder
- ▶ Assisterende rådmann Asgeir Rustad
- ▶ Personalsjef Aase-Marie Tovesen Nes
- ▶ Teknisk sjef Marit Ekeberg
- ▶ Landbrukssjef Anne Kristine Rossebø
- ▶ Skogsjef Tore Gresmo
- ▶ IT-sjef Finn David Nilsen
- ▶ Næringssjef Arild Lande
- ▶ Økonomirådgiver Yuliya Tardel
- ▶ Tillitsvalgt Naturviterne Dag Kjetil Gjerdrum
- ▶ Tillitsvalgt Fagforbundet Grete Kullerud Østby
- ▶ Rådgiver fra Agenda Kaupang, Sondre Lund

Leder for arbeidsgruppen har stått fritt til å invitere andre deltagere for å løse oppdraget effektivt.

7.5 Gruppens forslag til tiltak med begrunnelse

I tabellen nedenfor følger arbeidsgruppens forslag til tiltak og beregning av økonomisk effekt i hele millioner kroner for perioden 2020-2023. Bakgrunnen for hvert tiltak med beregning av økonomisk effekt for perioden 2020-2023 er ytterligere beskrevet i de påfølgende kapitlene.

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Nr.	Sektor/ virksomhet	Tiltak	Effekt 20	Effekt 21	Effekt 22	Effekt 23
1	Administrasjon	Avvikle lærlingeordningen innen kontor- og administrasjonsfaget	0,09	0,22	0,22	0,22
2	Administrasjon	Redusere lisenskostnader (oppslagsverk)	0,04	0,04	0,04	0,04
3	Administrasjon	Redusere bemanningen innen administrasjon	0,80	0,80	0,80	0,80
4	Eiendom	Salg av (sanere) kommunale boliger*	-	-	-	-
5	Eiendom	Salg av ubrukte formålsbygg	-0,10	0,43	0,43	0,43
6	Eiendom	Ekskludere TV-kostnader fra leieavtaler	0,00	0,20	0,20	0,20
7	Teknisk	Økt aktivitet Våler rensepark**	4,80	5,00	-0,50	-0,50
8	Teknisk	Omklassifisering av kommunale vegstreknings	-0,10	1,24	1,24	1,24
9	Landbruk	Avvikle tilbudet om landbruksvikar	0,06	0,15	0,15	0,15
10	Landbruk	Redusere bemanningen ved landbrukskontoret for Våler og Åsnes	0,25	0,50	0,50	0,50
11	Næring	Redusere samarbeid om næringsutvikling	0,50	0,80	0,80	0,80
Sum			6,34	9,38	3,88	3,88

* Tiltak 4 vedrørende salg av (sanere) kommunale boliger er vanskelig å tallfeste på nåværende tidspunkt. Utredning av tiltak innen denne kategorien krever videre arbeid.

* Tiltak 7 vedrørende Våler rensepark forventes å gå i null fra år 2025.

Nedenfor følger en ytterligere begrunnelse og beskrivelse av tiltakene i uprioritert rekkefølge.

7.5.1 Tiltak 1 – Avvikle lærlingeordningen innen kontor- og administrasjonsfaget

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Tiltaket innebærer å takke nei til nye lærlinger innen kontor og administrasjonsfaget fra 2021. Kommunen har i dag en lærling innen dette faget.

Det er beregnet høsteffekt i 2020, deretter helårseffekt.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Kostnadsbesparende

Negative konsekvenser

- ▶ Ungdom i Våler får ikke mulighet for lærlingplass innen kontor- og administrasjonsfaget
- ▶ Redusert fleksibilitet på servicetorget
- ▶ Kommunen har et samfunnsansvar til å tilby ungdom lærlingeplass

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Reduserte lønnsutgifter	0,09	0,22	0,22	0,22
Netto, årlig effekt	0,09	0,22	0,22	0,22

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Ingen risiko.

Hva mer må utredes?

Ferdig utredet.

7.5.2 Tiltak 2 - Redusere lisenskostnader (oppslagsverk)

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Tiltaket innebærer å si opp lisensavtalen som kommunen i dag har med Kommuneforlaget. Tjenesten er et oppslagsverk over ulike lover og regelverk som kommunenes ansatte kan benytte. På nåværende tidspunkt blir dette oppslagsverket benyttet i liten grad.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Færre abonnementer å administrere
- ▶ Kommunen benytter Visma Veilederen (lignende tjeneste) i større grad

Negative konsekvenser

- ▶ Tjenesteinnholdet i Visma Veilederen kan avvike fra innholdet fra Kommuneforlaget
- ▶ Kommunens ansatte mister en tilleggstjeneste

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Reduserte lisenskostnader (årlig abonnement)	0,04	0,04	0,04	0,04
Netto, årlig effekt	0,04	0,04	0,04	0,04

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Liten risiko. Kommunen benytter i dag et annet oppslagsverk, i tillegg til tjenesten som foreslås avvirket.

Hva mer må utredes?

Ferdig utredet.

7.5.3 Tiltak 3 - Redusere bemanningen innen administrasjonen

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Tiltaket innebærer å redusere sentraladministrasjonen med følgende årsverk:

- 1) 0,50 årsverk på servicetorg (tiltak iverksatt fra 01.08.2018, pensjon)
- 2) 0,20 årsverk på personal (tiltak iverksatt fra 01.08.2018, AFP)
- 3) 0,56 årsverk på arkiv (tiltak iverksatt fra 01.01.2020, pensjon)

Da utgangspunktet for økonomianalysen er regnskap 2018, er årsverkene over inkludert som et innsparingstiltak.

Tiltak 1 og 2 er gjennomført og hadde høsteffekt i 2018 og deretter helårseffekt fra 2019. Da utgangspunktet for økonomianalysen er regnskap 2018, er årsverkene inkludert som et innsparingstiltak.

Ved begynnelsen av 2019 var det 1,32 årsverk som arbeidet med arkiv i administrasjonen. I tillegg bidrar øvrige tjenester som teknisk og landbruk med egen journalføring. 0,56 årsverk vil være vakant fra 01.01.2020 grunnet et avsluttet arbeidsforhold. Det foreslås at denne stillingen utgår.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Kostnadsbesparende

Negative konsekvenser

- ▶ Lengre restanser for journalføring

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Reduserte lønnskostnader (1,26 årsverk)	0,80	0,80	0,80	0,80
Netto, årlig effekt	0,80	0,80	0,80	0,80

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

I økonomianalysen er det påpekt at Våler har lave administrasjonskostnader, da det er oppdaget feilføringer i regnskapet i etterkant av møte 23.08.2019 som omhandlet kvalitetssikring av regnskapet. Tiltakene over er allerede gjennomført i 2018/19 (får helårseffekt i senere år), og er av den grunn lagt inn som et innsparingstiltak. For å kunne ivareta stab/støttefunksjoner for tjenestene, anbefales det å ikke redusere sentraladministrasjonen utover dette tiltaket.

Hva mer må utredes?

Ferdig utredet.

7.5.4 Tiltak 4 - Salg av (sanere) kommunale boliger

Med bakgrunn i dagens standard og kostnader forbundet med kommunens utleieboliger, har man gjennomgått alternativer som vil redusere volumet på antall boliger. På den måten vil kommunen stå igjen med en god kvalitetsmessig boligmasse som står i forhold til behovet.

Økonomianalysen viser at Våler brukte 2 millioner kroner mer på boligjenester enn gjennom-snittet i Kommunegruppe 2. Utgiftene var hovedsakelig høyere enn gjennomsnittet innenfor boligutleie, der Våler hadde et stort underskudd i 2018. Det er vurdert fire områder hvor det kan settes inn tiltak under boligjenesten. Disse inkluderer:

- ▶ Rekka
- ▶ Storskjæret borettslag, OBOS
- ▶ Storskjæret boligområde
- ▶ Ungbo

Formålet med tiltakene er å selge og, i enkelte tilfeller, sanere utleieboliger som man anser som uhensiktsmessige å eie. Dette vil gi en salgsgevinst som kan benyttes til å redusere kommunens årlige finansutgifter, samt redusere nåværende og fremtidige vedlikeholdskostnader. Kommunen besitter mye, eldre boligmasse som har vært dårlig vedlikeholdt over tid. Som følge, vil dette påtvinge større totalrenoveringer i årene fremover.

Tabellen under viser antall enheter som må renoveres i nærmeste fremtid, samt hvilke som er universelt utformet. En totalrenovering vil ligge på ca. 1,2 mill. kroner pr. enhet. Normale FDV-kostnader for en enebolig på eksempelvis Rekka ligger på 800 kroner pr. m² pr. år (Holte FDV-nøkkel). Tradisjonelt sett, så har ikke teknisk sektor hatt et eget vedlikeholdsbudsjett for å ivareta boligmassen.

Boliger	Antall enheter	Har god standard	Må renoveres i nær fremtid	Universelt utformet
Rekka	9	1	8	0
Storskjæret borettslag	23	23	0	0
Storskjæret boligområde	2 tomannsboliger 10 firemannsboliger 44 enheter totalt	3	41	0
Ungbo	4	4	0	4

Alle overnevnte boliger, med unntak av Storskjæret boligområde, har vedtak på at disse ikke skal benyttes av rus- og psykiatribrukere. Kun Ungbo er i dag tilrettelagt for bevegelseshemmede. De øvrige enhetene vil være kostnadskrevenne å ombygge for bevegelseshemmede. Det vil kreves ytterligere utredelse på egnede områder for denne type brukere.

Muligheten for gjennomføring og en effektiviseringsgevinst har ikke har vært mulig å tallfeste på nåværende tidspunkt. I delavsnittene under gis det noen betraktninger rundt status, positive/negative konsekvenser, mulige salgssummer mv. rundt de enkelte boligområdene.

Effekt	2020	2021	2022	2023
Redusere antallet kommunale boliger slik at kommunen står igjen med en god kvalitetsmessig boligmasse som står i forhold til behovet	Vanskelig å tallfeste på nåværende tidspunkt. Utredning av tiltak innen denne kategorien krever videre arbeid.			

Dette er flere forhold som må avklares. For flere av tiltakene vil dette eksempelvis være:

- ▶ Hvilke boliger det er mulig å selge
- ▶ Finnes det et marked/aktører
- ▶ Hvilke boliger skal benyttes som kommunale boliger med vedtak
- ▶ Hvilke boliger skal saneres/rives – forutsetter rivningskostnader i driftsbudsjettet

Rekka

Rekka består av ni boliger, hvorav en av boligene er vurdert som ubeboelig og må totalrenoveres. En bolig har bra standard og resterende syv boliger må snart totalrenoveres. Det ligger et potensial i å selge enheter i dette området slik at stedet kan videreutvikles av andre enn Våler kommune. Rekka er vernet og det betyr at byggestilen og typen utvendig fasade må ivaretas.

Regnskapet for Rekka i 2018 viser et overskudd på 260.000 kroner da man ikke har benyttet midler til vedlikehold, kun reparasjoner.

Estimert salgssum er forventet å ligge mellom 0,5 mill. kroner til 1,5 mill. kroner, avhengig av standard.

Området gir videre en potensiell inntekt på salg av fjernvarme. Rekka har fjernvarme fra Våler ungdomsskole, som skal gi en grunnvarme på 19 grader. Inntekspotensialet på salg av fjernvarme vil ligge på 1.500 kroner til 2.000 kroner pr. måned pr. bolig og vil med dette grunnlaget ligge på totalt ca. 180.000 kroner pr. år. Det vil fortsatt være driftsutgifter på anlegget som ikke er skilt ut. På nåværende tidspunkt er dette vanskelig å estimere.

Storskjæret borettslag, OBOS

Våler kommune eier 23 av 24 leiligheter i Storskjæret Borettslag, OBOS. I regnskapet til Våler kommune er det ikke skilt mellom borettslaget og enheter på Storskjæret. Ut fra regnskapet og estimerte inntekter er underskuddet på ca. 0,5 mill. kroner. Ved å selge flere enheter vil vi kunne fjerne nesten hele underskuddet. Vi har to leiligheter liggende for salg. Fram til man får solgt, kan man gå aktivt inn for å leie de ut i henhold til de retningslinjer Våler kommune har for kommunale boliger. I dag eier Våler kommune for mange leiligheter i forhold til lovverket. Målet må være å komme ned i at Våler kommune maks eier 10 % - 2 til 3 leiligheter.

Det er fine 2 og 3 roms leiligheter som er flotte for unge nyetablerte og leilighetene har et bra vedlikehold. Borettslaget har god økonomi og har et overskudd hvert år. Området har mange muligheter og fine leiligheter for Forsvaret etablerer seg her igjen. Omsetningsverdi 650.000 til 720.000 kroner inkl. andel av fellesgjeld. Borettslaget hadde et overskudd på 233.000 kroner i 2018.

Storskjæret boligområde

Består av 10 firemannsboliger og 2 tomannsboliger. I tillegg 2 firemannsboliger som ved vedtatt sanert med brannøvelse. Det er kommet nye retningslinjer for brannøvelser og dette vil bidra til at det påløper flere kostnader enn først beregnet. Dette ble informert i uke 38 og må utredes mer. Ingen av boligene egner seg for bevegelseshemmede. 60 % av boligmassen har store behov for vedlikehold og fornyelse, resten må totalrenoveres. 2 firemannsboliger kan ikke selges, da de ligger for nær hovedveg. I dag er den ene av tomannsboligene for salg hvor salgsverdien er på 1,5 mill. kroner pr. enhet. Det var interesse i starten, men etter mye medieoppslag har det ikke vært henvendelser.

Ungbo

2 tomannsboliger med 4 fine leiligheter med 1 soverom. Ligger i Spulsåsen og meget sentralt. Godt egnet for enslige. Enhetene er totalrenovert og har bra standard. Vedtak om ikke rus og psykiatri. Ligger bra til, men noe små i forhold til etterspørsel. Ingen er pt. utleid. Leilighetene er ikke taksert, men vi tror omsetningsverdien vil ligge fra 550.000 til 650.000 kroner.

7.5.5 Tiltak 5 - Salg av ubrukte formålsbygg

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Tiltaket innebærer å selge Hasla skole, Nordhagen skole, samt korntørka. Vålbyen skole når ny skole står ferdig.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Færre bygg som står og forfaller
- ▶ Fjerner driftsutgifter
- ▶ Bygget og området vil bli bedre ivaretatt av private/bedrift
- ▶ Leieavtaler utgår fra 2020

Negative konsekvenser

- ▶ Hasla idrettslag ønsker ikke å overta deler av Hasla skole
- ▶ De som leier i dag mister tilbudet sitt

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Kostnader ved bruk av megler	-0,20	-0,20	-0,20	-0,20
Reduserte driftskostnader ved salg av Hasla skole	0,10	0,25	0,25	0,25
Reduserte driftskostnader ved salg av Nordhagen skole	0,00	0,38	0,38	0,38
Reduserte renter og avdrag	Ikke tallfestet på nåværende tidspunkt, da salgssummene er uavklart			
Netto, årlig effekt	-0,10	0,43	0,43	0,43

Merk at gevinsten ved salg av eiendom vil bli bokført på investeringsregnskapet. Gevinst på driften kommer i form av reduserte renter og avdrag (salget gir mulighet til å nedbetale ekstraordinær på lån).

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Vanskelig marked for skolebygg. Korntørka har en takst på 150.000 kroner. Det forutsettes et driftsbudsjett for rivning dersom dette er aktuelt (eksempelvis om de enkelte byggene er vanskelige å selge).

7.5.6 Tiltak 6 - Ekskludere TV-kostnader fra leieavtaler

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Når avtalen med Eidsiva nett går ut i 2020 avslutter vi avtalen for alle kommunale boliger som ikke har vedtak samt varsler alle leietakere om at de selv må bestille eget abonnement. Forhandler ny avtale med flere tilbydere på denne type produkt for resten av kommunen.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Mindre tidsbruk på kommunikasjon mellom leietaker, Våler kommune og videre med Eidsiva Nett
- ▶ Redusere uten reduksjon av husleie

Negative konsekvenser

- ▶ Leietakerne ber om at husleien reduseres i henhold til leiekontrakt som sier de har TV grunnpakke
- ▶ Utleievilkårene vil være forskjellig på de kommunale boligene

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Kutte TV grunnpakke for kommunale boliger som ikke har tiltak	0,00	0,20	0,20	0,20
Netto, årlig effekt	0,00	0,20	0,20	0,20

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

En liten risiko for negativ omtale i media. Kan bli noe dyrere abonnenter for resten da man ikke har så stort volum. Vi har i dag forhandlet oss frem til kr 269,- pr enhet.

Hva mer må utredes?

Kontrollere lovligheten i forhold til leieavtalen.

7.5.7 Tiltak 7 - Økt aktivitet Våler rensepark**Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring**

Søknad til Fylkesmannen om økt aktivitet ved Våler rensepark, mottak og behandling av avløpsslam fra eksterne kommuner etter forespørsel. Dette grunnet liten kapasitet i Østlandsområdet for behandling av avløpsslam.

Dette tiltaket er basert på allerede igangsatt forespørsel fra eksterne kommuner, men det er mulig behovet eksisterer hos andre kommuner og at Våler kommune kan se på dette som en mulig inntektskilde.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen**Positive konsekvenser**

- ▶ Inntekter innenfor VA industri, ikke selvkostområde.
- ▶ Økt aktivitet Våler rensepark gir ringvirkning i forhold til entreprenører.

Negative konsekvenser

- ▶ Mulig økt luktproblematikk som håndteres.

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Utgifter	0,80	0,80	0,50	0,50	-3,50	0,00
Inntekter	5,60	5,80	0,00	0,00	0,00	0,00
Netto, årlig effekt	4,80	5,00	-0,50	-0,50	-3,50	0,00

Inntekter basert på tilkjørt mengde i avtalens år 1 og avtalens opsjonsår, år 2. Kostnader til utkjøring vil komme etter ca 3 år. Denne kostnaden er tilknyttet stor usikkerhet grunnet avhengighet av hvor

langt det kjøres, anslaget til utkjøringskostnad er satt veldig høyt. Det er også lagt inn at deler av kostnader til drift vil dekkes av selvkostområdet slam grunnet pågående normal drift. Tallene kan trolig halveres dersom opsjonsår ikke benyttes.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Fylkesmannen må godkjenne utvidet drift.

Usikkerhet rundt kostnader ved utkjøring/avhending.

Hva mer må utredes?

Avtale og pris må fremlegges evt. kunde, og søknad må godkjennes av Fylkesmannen.

7.5.8 Tiltak 8 - Omklassifisering av kommunale vegstreknings

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Våler kommune drifter i dag ca. 85 km veg som inkluderer parkeringsplasser, uteområder/grøntområder, parker og badeplasser. I tillegg kommer veger inn til kommunens eiendommer, samt noe gang og sykkelveg.

Samlede utgifter til veier og uteanlegg (ansvar 1532) var 4,9 millioner kroner i 2018.

Tiltaket innebærer å overføre eierskapet av kommunale veger til private oppsittere, totalt 57 km veg.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Eierne for lokalt eierskap til vegen - andelslag
- ▶ Frivillighet og dugnad – mer samarbeid
- ▶ Muligheter for at man kan heve standarden
- ▶ Reduserte kostnader på vegvedlikehold
- ▶ Færre klager grunnet færre veger å vedlikeholde

Negative konsekvenser

- ▶ Innbyggerne kan ha en annen kvalitetsforventning enn kommunen
- ▶ Enkelte tjenesteområder kan bli berørt av dårlig vegvedlikehold
- ▶ Økt forskjeller på vegstandard
- ▶ Flere klager på usikkerhet på hvem som har ansvar

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Reduserte vedlikeholdskostnader på 57 km veg	0,00	1,24	1,24	1,24
Jordskifteretten	-0,10	0,00	0,00	0,00
Netto, årlig effekt	-0,10	1,24	1,24	1,24

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Der hvor kommunen eier skog eller annen eiendom vil vi bli andelseier av vegen, og derav også utgifter på veger. Dette gjelder en vegstrekning. Kostnaden er det vanskelig å si noe om før saken er behandlet i Jordskifteretten og på hvordan eierandelene blir fordelt.

Hva mer må utredes?

Ferdig utredet.

7.5.9 Tiltak 9 - Avvikle tilbudet om landbruksvikar

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Våler kommune har på nåværende tidspunkt en landbruksvikar i 76 prosent stilling. Dette er ikke en lovpålagt oppgave. Tjenesten kan kjøpes hos Norske Landbrukstjenester Øst.

Landbruksvikaren kan i utgangspunktet benyttes av samtlige med jord- eller skogeiendom.

Landbruksvikarens virkeområde er Våler kommune, samt deler av Elverum kommune. Ved spesielle behov kan det ytes tjenester i Åsnes kommune. Det er i hovedsak bønder i Våler som benytter seg av tjenesten, men også et par fra Elverum.

Stillingen har vært vurdert avviklet flere ganger tidligere år. Da har bønder «slått ring rundt» dette tilbudet. Kostnaden for kommunen varierer fra år til år alt etter hvor mange timer som selges, men er budsjettert med 150.000 kroner årlig.

Tiltaket får høsteffekt i 2020, og helårseffekt i påfølgende år.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Kostnadsbesparende
- ▶ Redusert administrativt arbeid i forbindelse med ordningen

Negative konsekvenser

- ▶ Jordbruksnæringen, særlig storfeprodusenter, mister en landbruksvikar med god faglig kompetanse.

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Reduserte lønnsutgifter	0,06	0,15	0,15	0,15
Netto, årlig effekt	0,06	0,15	0,15	0,15

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Ingen.

Hva mer må utredes?

Ferdig utredet.

7.5.10 Tiltak 10 - Redusere bemanningen ved landbrukskontoret for Våler og Åsnes

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Våler og Åsnes har felles landbrukskontor, plassert i Våler kommune. Våler kommune betaler 1/3 av kostnadene ut fra gjeldende avtale. Årlig kostnad for Våler kommune er ca. 2,5 mill. kroner.

De fleste oppgavene ved kontoret er lovpålagte. Ut over de lovpålagte oppgavene driver kontoret ulike prosjekter og utviklingsoppgaver. Det meste av de ikke lovpålagte oppgavene er delvis eksternt finansiert, men for gjennomføring kreves ansatte med erfaring og kompetanse.

I 2018 hadde kontoret 9,2 stillingshjemler. Pr. september 2019 er to stillinger vakante, en ved langtids sykemelding og en i permisjon.

Dette tiltaket innebærer å redusere landbrukskontoret med to årsverk. Det er beregnet høsteffekt i 2020, deretter helårseffekt.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- Kostnadsbesparende

Negative konsekvenser

- Sterkt redusert/ingen aktivitet innenfor landbruksbasert næringsutvikling og eksternt finansierte prosjekt
- Mindre utvikling av landbruket i området - taper i forhold til andre områder
- Mindre statlige overføringer til landbruket/ reduserte skatteinntekter
- Færre bosatte på landbrukseiendommer i kommunen
- Manglende gjennomføring av lovpålagte oppgaver (kontrollvirksomhet, vilkår og boplikt)
- Generelt redusert fokus på landbruket (jord, skog og utmark) i kommunen
- Oppsmuldring av dagens fagmiljø på landbrukskontoret for Våler og Åsnes

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Reduserte lønnsutgifter (Våler sin andel av to årsverk)	0,25	0,50	0,50	0,50
Netto, årlig effekt	0,25	0,50	0,50	0,50

En stillingshjemmel er satt til 750.000 kroner inkl. sosiale utgifter. Våler kommunes andel er 1/3.

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Våler kommune er bundet av avtale med Åsnes kommune. Enhver nedbemanning fra Vålens side vil medføre dobbelt nedbemanning fra Åsnes, gitt modellen 1/3 Våler, 2/3 Åsnes.

Kontoret vil reduseres til et forvaltningskontor, uten utadrettet virksomhet. Flere lovpålagte kontrolloppgaver vil ikke bli gjennomført. I tillegg er faren for å miste dyktige ansatte stor da et viktig argument for flere ansatte er at man i dagens kontor har et relativt stort fagmiljø med mulighet for spesialisering og godt kollegialt samarbeid.

Pådriverrollen og arbeid med utviklingsoppgaver avvikles.

Eksempler på slike oppgaver er i dag:

- ▶ Sirkulær Solør
- ▶ Glommaprosjektet
- ▶ Utviklingen av Finnskogen (Kynnaprosjektet)
- ▶ Skole-prosjekt (tema skog- og utmarksforvaltning)
- ▶ Grøntforum Solør
- ▶ JoBU - jobb for ungdom i skogen
- ▶ Bekjempelse av Kjempespringfrø
- ▶ Elvesandjeger – et samarbeid med NINA
- ▶ Fagmøter gjennom året; eks. Kornskolen, klima- miljøkurs m.fl.
- ▶ Veiledning og tilrettelegging av møteplasser
- ▶ Deltagelse i planarbeid; eks. Klima- og miljøplaner for kommunene, næringsplan m.fl.
- ▶ Deltagelse i arbeidet med oppdyrking av Haslemoen

Risiko ved gjennomføring *kan* være at samarbeidsavtalen med Åsnes blir sagt opp, og kontoret splittes i to separate kontorer. Våler mister et viktig fagmiljø. 2-3 personer må håndtere et stort spekter saker.

Hva mer må utredes?

Saken må tas opp med Åsnes kommune.

7.5.11 Tiltak 11 - Redusere samarbeid om næringsutvikling

Beskrivelse av tiltaket med gevinst og plan for gjennomføring

Våler kommune har i de senere år samarbeidet med ulike selskaper som har som formål å utvikle næringslivet i regionen. Dette inkluderer blant annet Elverumregionens Næringsutvikling (ERNU), Solør Næringshage og Visit Elverum-Regionen. I tillegg har Våler kommune deltatt i Solørfondet.

Et arbeid med å avvikle samarbeidet med disse selskapene ble allerede påbegynt i 2017. Tiltaket som foreslås er en videreføring av dette arbeidet.

Det har blitt foretatt en evaluering av samarbeidsresultatene og kommunestyret vedtok som følge av dette i 2018 at samarbeidsavtaler blir redusert og avviklet. Tiltaket som foreslås her er en videreføring av dette arbeidet.

Konsekvenser (positive og negative) for innbyggere, ansatte og kommunen

Positive konsekvenser

- ▶ Reduserer antall samarbeidsavtaler mellom kommunen og ulike aktører
- ▶ Tydeliggjøring av satsningsområder
- ▶ Mulighet for å bruke «gratistjenester» som Klosser Innovasjon som arbeider målrettet for å løfte næringslivet i Innlandet

Negative konsekvenser

- ▶ Reduserer utviklingsarbeidet innen ulike næringsområder, for eksempel reiseliv
- ▶ Forventninger om at kommunen skal være en pådriver i næringsutviklingsarbeidet i regionen

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Effekt	2020	2021	2022	2023
Redusert kjøp av tjenester fra Elverumregionens Næringsutvikling (ERNU)	0,25	0,25	0,25	0,25
Redusert kjøp av tjenester fra Solør Næringshage	0,25	0,25	0,25	0,25
Redusert kjøp av tjenester fra Visit Elverum-Regionen		0,30	0,30	0,30
Netto, årlig effekt	0,50	0,80	0,80	0,80

Forutsetninger og risiko ved gjennomføring

Ingen kommentarer.

Hva mer må utredes?

Ingen kommentarer.

7.6 Andre vurderte tiltak som ikke er prioritert i rapporten**Beskrivelse**

Tiltakene i tabellen under er vurdert som mindre kostnadsbesparende. Av den grunn er de på nåværende tidspunkt ikke prioritert.

Tidsplan for økonomisk effekt (i mill. kroner)

Vurderte tiltak	2020	2021	2022	2023
Ulike vurderinger rundt videre drift av servicetorget (avvikle, sette ut, automatisere tjenesten)	Ikke tallfestet på nåværende tidspunkt			
Øke inntekter innenfor jakt				
Redusere tilskudd/overføringer til foreninger og andre				
Planlegge naturlig avgang				
Bedre rutiner/effektivisering av fakturabehandling				
Opphør av kontorleie på Åsnes				
Gjennomgang av ulike samarbeidsfora (eks. Utmarkskommunenes Sammenslutning (USS) og Finnskogen Natur & Kulturpark)				